

FN's verdensmål og udviklingen på handicapområdet i Danmark

Identifikation af indikatorer for status og udvikling

**INGEN MÅ
LADES
ISTIKKEN**

*FN's verdensmål og udviklingen på handicapområdet i Danmark
– Identifikation af indikatorer for status og udvikling*

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-086-3

Forsideillustration: <https://www.verdensmaal.org/materialer>

Projekt: 301983

Finansiering: Universal Design Hub, Bevica Fonden

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Danmarks officielle hjemmeside om verdensmålene (www.verdensmaal.org) omtaler FN's 17 verdensmål, der blev vedtaget af de 193 medlemslande i 2015, som verdens vigtigste plan for udviklingen frem til 2030. Verdensmålene er ambitiøse og sammenfattes: *"Hele verden skal gøre en ende på ekstrem fattigdom og sult, vi skal sikre uddannelse, anstændige jobs og ligestilling, mindske uligheden, sørge for bæredygtig produktion, infrastruktur og energi, og vi skal bekæmpe klimaforandringer"*. At disse mål angår alle mennesker, bliver understreget i det tværgående princip *"Ingen må lades i stikken"*, der gælder for alle mål og er den danske oversættelse af *Leave No One Behind, LNOB*.

For at kunne følge udviklingen hen mod målene indgår monitorering som en vigtig integreret del af arbejdet med verdensmålene både globalt og lokalt i de enkelte lande. Monitoreringen skal gøre det muligt at følge udviklingen i realiseringen af målene for hele befolkningen.

Denne rapport formidler resultaterne fra VIVEs undersøgelse af, hvordan – og i hvilket omfang – mennesker med funktionsnedsættelser og handicap indgår i monitoreringen af FN's verdensmål i Danmark. Rapporten indeholder desuden en analyse af mulighederne for at supplere og udvikle monitoreringen, så grundlaget for at følge udviklingen i verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelse og handicap bliver bedre.

Undersøgelsen er gennemført af seniorforsker Leif Olsen, der har været projektleder, i samarbejde med analytiker Juliane Birkedal Poulsen.

Vi vil gerne sige tak til alle medlemmerne af ekspertgruppen, der har bidraget med viden og kommenteret oplæg til undersøgelsen og rapporten ved to møder.

Vi vil også gerne sige tak til Universal Design Hub, Bevica Fonden, der har finansieret undersøgelsen.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	5
---------------	---

1	Baggrund, hovedspørgsmål og fremgangsmåde	12
---	---	----

2	Overblik	16
2.1	FN's 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling	17
2.2	Teknisk beskrivelse: Mål, delmål, indikatorer og krav til data	19
2.3	Verdensmål, hvor mennesker med funktionsnedsættelser og handicap fremhæves	24
2.4	Hvor kan man følge med i arbejdet med verdensmålene?	34
2.5	Opsamling	35

3	Muligheder for at anvende data på nye måder	37
3.1	Eksempel 1: Undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre	38
3.2	Eksempel 2: Handicapbarometeret om rettigheder og levevilkår	50
3.3	Anvendelsen af eksisterende data – Opmærksomhedspunkter	55
3.4	Opsamling	56

4	Udviklingsmuligheder	58
4.1	Spor I: Udbygning af datagrundlaget for den nationale monitorering	59
4.2	Spor II: Anvendelse af flere typer af tilgængelige data	60

5	Perspektivering	62
---	-----------------	----

Litteratur	63
------------	----

Bilag 1 Beskrivelse af mål og indikatorer	65
---	----

Bilag 2 Oversigt over mål og indikatorer	66
--	----

Sammenfatning

Formålet med denne undersøgelse er at kvalificere arbejdet med at anvende og udvikle den danske monitorering af FN's verdensmål og det tværgående princip *Leave No One Behind, LNOB*, med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Monitoreringen er vigtig, fordi den skal bidrage med et pålideligt datagrundlag, der gør det muligt at evaluere, hvordan det går med at realisere verdensmålene i de enkelte lande og globalt i kortere og længere tidsperioder.

En grundlæggende ambition for monitoreringen af FN's verdensmål er, at det skal være muligt at differentiere mellem forskellige grupper i befolkningerne, så det er muligt at følge med i, hvorvidt udviklingen gælder for alle, som det er målet, eller om der er nogle grupper, der *lades i stikken*, som er den danske oversættelse af verdensmålenes tværgående princip *Leave No One Behind, LNOB*. Men denne undersøgelse finder, at der for nuværende stort set ikke eksisterer data, der gør det muligt at følge udviklingen i verdensmålene specifikt for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Det gælder for både internationalt formulerede delmål og supplerende, danske målepunkter.

I denne undersøgelse og rapport er der fokus på gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, men lignende undersøgelser kunne også være relevante for så vidt angår andre differentieringer i befolkningen, fx køn, alder, etnicitet og socialt udsathed.

For at fastholde bevidstheden og fokus på mangfoldigheden i forståelse og anvendelse af handicapbegreber har vi valgt at omtale målgruppen som både mennesker, der lever med funktionsnedsættelser, og mennesker, der lever med handicap. Hermed arbejder vi med en differentieret begrebsforståelse, der kombinerer det sociale og relationelle handicapbegreb, hvor handicap opstår i mødet med omverdenen, med det medicinske og funktionelle handicapbegreb, der knytter sig til fysiske, psykiske, intellektuelle og sensoriske funktioner, som de opdeles i bl.a. FN's handicapkonvention (FN, 2021). Det er samtidig et budskab om, at arbejdet med at differentiere ikke er overstået ved at sætte fokus på mennesker med handicap, der er en mangfoldig gruppe af mennesker. Der er således behov for yderligere differentieringer af begreber og data, der kan beskrive gruppen og monitorere udviklingen for det store mindretal af mennesker med handicap i forhold til verdensmålene. Med nogle definitioner finder man, at gruppen består af relativt få procent af befolkningen, mens man med andre definitioner finder, at gruppen er langt større og i

nogle tilfælde helt op til knap en tredjedel af befolkningen, der oplever, at de lever med funktionsnedsættelse og handicap.

Vi veksler mellem at bruge begge betegnelser, funktionsnedsættelser og handicap, eller den ene af betegnelserne. Valget om i nogle tilfælde at forkorte til handicap eller funktionsnedsættelse er truffet ud fra et hensyn til læsevenlighed, da det i visse overskrifter og sætninger kan blive tungt at læse, hvis begge betegnelser skal fremgå.

Emne	Centrale fund og perspektiver
<p>Overblik over FN's og Danmarks eksisterende monitorering af udviklingen i verdensmålene med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.</p> <p>KAPITEL 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er omfattet af FN's globale verdensmål og det tværgående princip <i>Leave No One Behind</i>. • En gennemgang af verdensmålenes delmål viser, at kun 9 ud af 169 delmål direkte angår mennesker med handicap. • En gennemgang af i alt 197 supplerende danske målepunkter viser, at ingen danske målepunkter direkte angår mennesker med handicap. • For nuværende eksisterer stort set ikke data, der gør det muligt at følge udviklingen i verdensmålene specifikt for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Det gælder for både internationalt formulerede delmål og supplerende danske målepunkter.
<p>Identifikation og synliggørelse af muligheder og begrænsninger for at anvende eksisterende data til at følge udviklingen i verdensmålene med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.</p> <p>KAPITEL 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fravær af ønskede data gør det relevant at undersøge muligheden for at anvende andre typer af eksisterende data til at følge udviklingen i verdensmålene for målgruppen. • Der præsenteres eksempler på data, der kan betragtes som gode og relevante supplement til den formelle monitorering af verdensmålene. • Første eksempel er en registerbaseret undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Eksemplet har til formål at vise, hvordan forskere og analytikere kan anvende og kombinere eksisterende data i undersøgelser af udvikling i forhold til uddannelse for specifikke grupper af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. • Andet eksempel er Handicapbarometeret. Handicapbarometeret baserer sig hovedsageligt på survey-data og viser altså, hvordan denne type af data kan anvendes som et supplerende alternativ til den formelle monitorering, hvor udviklingen i verdensmålene for gruppen af mennesker med handicap stort set ikke kan følges grundet mangel på data.
<p>Identifikation af muligheder for at udvide datagrundlaget og skabe grundlag for at bidrage til en mere præcis monitorering af realiseringen af verdensmålene med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.</p> <p>KAPITEL 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Det kræver refleksioner og begrundelser for prioriteringer at udvikle monitoreringen, så den i højere grad inkluderer mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. • Der er behov for refleksion, idet der er høj kompleksitet knyttet til både at definere handicap og differentierede målgrupper samt at definere de mest relevante mål for netop disse målgrupper. • Der er behov for at definere en strategi for at tilvejebringe de registerdata, der er nødvendige for at inddrage de målgrupper og målområder, der ikke i dag er dækket ind af den nuværende monitorering.

Overblik: Den eksisterende monitorering repræsenterer ikke mennesker med funktionsnedsættelser og handicap

Værdigrundlaget og intentionen med FN's verdensmål er, at mennesker med funktionsnedsættelser og handicap skal indgå og være synlige i monitoreringen. Den empiriske gennemgang af den eksisterende monitorering viser imidlertid, at mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er repræsenteret i så beskedent omfang, at de reelt ikke er synlige i monitoreringen.

Gennemgangen af FN's verdensmål viser desuden, at gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse kun i forholdsvist begrænset omfang indgår direkte og eksplicit i FN's mål, delmål, hensigtserklæringer og indikatorer. Dermed er det relativt få af de globalt formulerede delmål og indikatorer, der direkte relateres til mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Samme billede gør sig gældende for de supplerende 197 nationale danske målepunkter, hvor ingen af målepunkterne eksplicit omhandler mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Selvom mennesker med funktionsnedsættelser og handicap altså kun i meget begrænset omfang nævnes eksplicit i de formulerede mål, delmål, hensigtserklæringer, indikatorer og danske målepunkter, kan det fremhæves, at en del af disse på mere indirekte vis vedrører denne gruppe af mennesker. I forhold til monitorering af arbejdet med at realisere de enkelte delmål er billedet dog, at det kvantitative datagrundlag er relativt svagt eller helt fraværende i forhold til at kunne dokumentere udviklingen specifikt for mennesker med funktionsnedsættelse. For nuværende eksisterer der stort set ikke data til at gennemføre monitoreringen af verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Et samlet overblik over den eksisterende monitorering af verdensmålene for mennesker med handicap fremgår af tabellen:

Samlet overblik – Den eksisterende monitorering af verdensmålene for mennesker med handicap

Niveau	Direkte/indirekte relateret til målgruppen	Antal, der vedrører målgruppen	Datatilgængelighed på målgruppeniveau
FN – Indikatorer	Direkte	9 ud af 169	Data ikke tilgængelig for de 9 delmål
	Indirekte	29 ud af 169	Data tilgængelig for ca. halvdelen af 29 delmål
Danmark – Målepunkter	Direkte	0 ud af 197	Data ikke tilgængelig
	Indirekte	60 ud af 197	Data tilgængelig for 1 ud af 60 målepunkter
Danmark – Øvrige forslag til danske målepunkter	Direkte	9 ud af 457	Data ikke tilgængelig

Den nuværende udfordring med at realisere værdien, og intentionen om at inkludere mennesker med funktionsnedsettelse og handicap, knytter sig til mangel på relevante data, der lever op til en række tekniske og indholdsmæssige kriterier, og som omhandler målgruppen af mennesker med funktionsnedsettelse og handicap.

De tekniske kriterier angår krav om, at data skal være kvantitative og indgå i registre, der opdateres regelmæssigt og dermed kan danne grundlag for forløbsanalyser.

De indholdsmæssige kriterier angår definitionen af målgruppen eller rettere mangfoldigheden af målgrupper af mennesker med funktionsnedsettelse og handicap. Der findes mange måder at definere handicap på, og der er ikke etableret konsensus om én definition. Herudover har alle forslag til definitioner det fælles problem, at de er relativt komplekse og stiller krav til data, som ikke kan indfries på nuværende tidspunkt.

Gennemgangen af den eksisterende monitorering viser, at der ikke umiddelbart er mange muligheder for at udvide monitoreringen inden for de givne rammer og de tilgængelige data. Der er således behov for at finde alternative veje til at udvide monitoreringens datagrundlag, hvis det fremadrettet skal blive muligt at følge udviklingen i verdensmålene for differentierede befolkningsgrupper, hvor vi i denne undersøgelse har sat fokus på mennesker med funktionsnedsettelse og handicap.

Eksisterende muligheder: Flere eksisterende data kan inddrages

FN anerkender, at der er et behov for at anvende forskellige typer af data, herunder kvalitative data i landenes monitorering af udviklingen i forhold til verdensmålene. FN skriver bl.a. følgende i en retningslinje fra 2019 vedrørende monitorering af det tværgående princip *Leave No One Behind, LNOB*:

The commitment to leave no one behind calls for greater granularity of data, quantitative and qualitative analysis, to design evidence-based interventions that identify, empower and support the most vulnerable and address root causes. (UN, 2019 p. 16).

Som en del af undersøgelsen har vi derfor valgt at søge efter eksempler på analyser, der anvender flere typer af eksisterende data, der eventuelt kan anvendes i monitoreringen af verdensmålene, hvis kriterierne for data udvides til at kunne omfatte eksempelvis data fra surveys, målgruppespecifikke registre og kvalitative data.

Ved gennemgangen af den eksisterende monitorering finder vi et enkelt eksempel, hvor survey-data indgår i en indikator om transport. Her er tale om en enkelt undtagelse, idet den konkrete anvendelse afviger fra kravet om, at monitoreringen skal bygge på registerdata, men det viser, at der kan være et potentiale i at inddrage flere typer af data.

Mulighederne for i højere grad at udnytte eksisterende data bygger således på, at det anerkendes at bruge kombinationer af data, der ikke nødvendigvis dækker hele befolkningen og indsamles med helt bestemte intervaller. Disse data kan fx komme fra repræsentative surveys eller data, der indsamles om bestemte målgrupper, der gør det muligt at gennemføre differentierede analyser, som synliggør og bidrager til viden om eventuelle forskelle og ligheder mellem forskellige målgrupper.

Det første eksempel, vi præsenterer, er en undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Eksemplet har til formål at vise, hvordan forskere og analytikere kan anvende og kombinere data på nye måder i undersøgelser af udvikling i forhold til uddannelse, som også er et verdensmål, for specifikke grupper af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Undersøgelsen gør brug af data fra 1) Landspatientsregisteret (LPR), 2) Danmarks Statistiks register for handicap, 3) SPS-registeret, som indeholder oplysninger om bevillinger til Social Pædagogisk Støtte (SPS) og 4) Lægemedeldatabasen.

Det andet eksempel, vi præsenterer, er Handicapbarometeret, der er Institut for Menneskerettigheders løbende monitorering af FN's Handicapkonvention, som Danmark ratificerede i 2009 (FN, 2021). Handicapbarometeret er en form for monitorering af Handicapkonventionen og har målområder og målgrupper til fælles med monitoreringen af verdensmålene. De to monitoreringer benytter data på forskellige måder, og vi finder det derfor relevant at inddrage handicapbarometeret i dette kapitel, hvor vi søger efter relevante muligheder for at anvende eksisterende data til at følge udviklingen i arbejdet med verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Handicapbarometeret bruger data fra surveys og bidrager til monitorering af status og udvikling i rettigheder og levevilkår for mennesker med handicap, der kun i få tilfælde kan følges direkte og eksplicit inden for rammerne af den formelle monitorering af henholdsvis FN's indikatorer og de danske målepunkter.

Fremtidige muligheder: Nye data og bredere metodisk design

Overblikket over den nuværende monitorering og undersøgelsen af mulighederne for at supplere monitoreringen viser, at det i alle tilfælde kræver refleksioner og begrundelser for prioriteringer at udvikle monitoreringen, så den i højere grad inkluderer mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Der er behov for refleksion, idet der er høj kompleksitet knyttet til både at definere handicap og differentierede målgrupper samt at definere de mest relevante mål for netop disse målgrupper.

På samme måde er der behov for at definere en strategi for at tilvejebringe de registerdata, der er nødvendige for at inddrage de målgrupper og målområder, der ikke i dag er dækket ind af den nuværende monitorering.

Undersøgelsen af mulighederne for at kombinere data på nye måder viser eksempler på, at det kan gøres ved eksempelvis at kombinere data fra surveys eller afgrænsede registre med data om afgrænsede grupper af mennesker med funktionsnedsættelse og handicap.

Disse muligheder skubber dog til de formelle og tekniske afgrænsninger af registerdata. Dermed åbner der sig en diskussion af, hvor grænserne går for anerkendelse af bidrag til monitoreringen, der bygger på andre typer af data og undersøgelsesdesign end registerdata og kvantitative analyser heraf.

Vi vil på baggrund af projektets resultater pege på, at behovet for refleksioner og prioriteringer med fordel kan tage udgangspunkt i følgende centrale elementer, der er afgørende for monitoreringen af FN's verdensmål med fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, jf. tabellen:

Centrale elementer i diskussionen om monitoreringen af FN's verdensmål med fokus på mennesker med handicap

Centrale elementer i monitoreringen af FN's verdensmål	
FN's verdensmål skal omsættes til praksis for alle mennesker uanset funktionsevne.	
Monitorering	Skal bidrage med målinger af, hvordan det går med gøre mål til praksis.
Anvendelse	Monitoreringen skal oplyse og skabe debat og grundlag for politisk handling.
Datagrundlag	Kvantitative data af høj kvalitet er nødvendige til differentieret monitorering, der inkluderer mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Centrale elementer i monitoreringen af FN's verdensmål

Generelle overvejelser vedrørende data

Udvikling af data, der giver muligheder for differentieringer, fx ved inkludering af forskellige definitioner af handicap.

Udvikling af relevante delmål for mennesker med handicap og data til monitorering heraf, så de kan følges af alle og realisere det tværgående princip *Leave No One Behind, LNOB*.

Inddragelse af andre typer af data og design, fx surveys og kvalitative studier, til nuancering og supplement af den nuværende monitorering af verdensmålene i Danmark for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

1 Baggrund, hovedspørgsmål og fremgangsmåde

Baggrund for undersøgelsen

Bevica Fonden støtter udvikling og anvendelse af viden der gør det muligt at følge og stimulere udviklingen i forhold til FN's verdensmål for mennesker med funktionsnedlættelser og handicap, herunder det tværgående princip *Leave No One Behind*. Et af initiativerne er et dokumentationsprojekt, der har til formål at bidrage til at sikre en kontinuerlig og valid måling af udviklingen i verdensmålene og målet om, at ingen lades i stikken i den bæredygtige udvikling frem mod 2030, ej heller mennesker med funktionsnedlættelse og handicap (Bevica Fonden, 2021).

Bevica Fonden har, som en del af dokumentationsprojektet, givet bevilling til dette forskningsprojekt. Forskningsprojektet har til formål er bidrage til at kvalificere vidensgrundlaget for, at man i Danmark kan monitorere, hvordan det går med at omsætte FN's verdensmål til virkelighed. Der er særligt fokus på målgruppen af mennesker med handicap og monitorering ved hjælp af kvantitative indikatorer.

Da det er helt grundlæggende for projektet, vil vi allerede her pege på mangfoldigheden i målgruppen af mennesker med handicap, der kan forstås og defineres på mange forskellige måder (Bonfils et al., 2014). Mangfoldigheden af definitioner og operationaliseringen af målgruppen af mennesker med handicap har stor betydning og udfordringer for arbejdet med monitorering af FN's verdensmål. Hvis det tværgående princip *Leave No One Behind* skal realiseres, er det således helt afgørende, at alle mennesker bliver inkluderet og bliver synlige i monitoreringen af FN's verdensmål.

For at fastholde bevidstheden og fokus på mangfoldigheden i forståelse og anvendelse af handicapbegreber, har vi valgt at omtale målgruppen som både mennesker, der lever med funktionsnedlættelser, og mennesker, der lever med handicap. Hermed kombinerer vi det sociale og relationelle handicapbegreb, hvor handicap opstår i mødet med omverdenen med det medicinske og funktionelle handicapbegreb, der knytter sig til fysiske, psykiske, intellektuelle og sensoriske funktionsnedlættelser, som de opdeles i FN's handicapkonvention (FN, 2021).

Formidlingsmæssigt veksler vi mellem brug af begge betegnelser, altså funktionsnedlættelser og handicap, og forkortelse til den ene betegnelse. Valget om i nogle tilfælde at forkorte til handicap eller funktionsnedlættelse er truffet

ud fra et hensyn til læsevenlighed, da det i visse overskrifter og sætninger kan blive tungt at læse, hvis begge betegnelser skal fremgå.

Det konkrete udgangspunkt for projektet er FN's 17 verdensmål og opgaven med at gennemføre monitorering af landenes status og udvikling i forhold til at gøre de 17 mål til virkelighed for alle mennesker. Når det gælder den brede målgruppe af mennesker med handicap, er det relevant at nævne, at der i relation til FN's handicapkonvention, som Danmark tiltrådte i 2009, er erfaringer med monitorering af status og udvikling for mennesker med handicap i forhold til de sociale verdensmål (FN, 2021). Der er også erfaringer fra initiativer og projekter på europæisk og nordisk niveau, hvor der har været fokus på at dokumentere status og udvikling for mennesker med handicap (Jokinen, Montefusco, & Koivumäki, 2021). Vi nævner denne historiske baggrund og kontekst, fordi den betyder, at der er erfaringer med monitorering af status og udvikling for mennesker med handicap, og der er sideløbende aktiviteter, fx Handicapbarometeret, der præsenteres uddybende i afsnit 3.2.

Fremgangsmåde

Vi har designet projektet ud fra Bevica Fondens ønske om ny viden og ud fra en vurdering af konteksten for at det nuværende og fremadrettede arbejde med monitorering af FN's verdensmål med særligt fokus på mennesker med handicap.

Vi har valgt at undersøge tre emner, der tilsammen kan give grundlag for ny, anvendelig viden, der kan bruges i det fremadrettede arbejde med at udvikle monitoreringen af status og udvikling.

Det første emne er det aktuelle udgangspunkt for monitoreringen af verdensmålene. FN har sat den overordnede ramme for monitoreringen. Det er vigtigt at forstå FN's ramme, og det samme gælder for implementeringen og tilpasningen af FN's ramme i den danske kontekst. Emnet er vigtigt, fordi eventuelle behov og muligheder for at udvikle og kvalificere monitoreringen enten skal integreres i den nuværende ramme eller etableres som supplement til det aktuelle design af monitoreringen.

Det andet emne er muligheder for at udnytte det aktuelle udgangspunkt yderligere i forhold til at monitorere FN's verdensmål i forhold til mennesker med handicap. Dette emne er vigtigt for at finde frem til, om der er uudnyttede muligheder for relevant monitorering inden for rammerne af den nuværende monitorering. Her kan være tale om at udnytte eksisterende data på nye måder, fx ved at differentiere relevante målgrupper og mål, så grupper af mennesker med handicap bliver inkluderet mere præcist i monitoreringen.

Det tredje emne er muligheder for at udvikle det aktuelle udgangspunkt for monitoreringen. Her kan være tale om at udvide det eksisterende datagrundlag, så det bliver muligt, fx ved at differentiere relevante målgrupper og mål, at grupper af mennesker med handicap bliver inkluderet mere præcist i monitoreringen. Under dette emne ser vi også på mulighederne for at anvende monitoreringen af FN's verdensmål til at understøtte den faglige og politiske dialog om status og udvikling for mennesker med handicap i forhold til FN's verdensmål.

Undersøgelsens hovedspørgsmål

For at gøre undersøgelsen mere operationel har vi valgt at arbejde med de tre centrale emner ud fra følgende tre hovedspørgsmål:

1. Hvordan er den nuværende monitorering opbygget, og anvendes eksisterende kvantitative data?
2. Kan eksisterende kvantitative data bruges på nye måder?
3. Hvilke muligheder er der for at udvikle og anvende den kvantitative monitorering af FN's verdensmål med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelse og handicap?

De tre spørgsmål undersøges og behandles i den nævnte rækkefølge. Det første spørgsmål er deskriptivt og danner det empiriske grundlag for de to følgende spørgsmål, der også er analyserende i forhold til at finde muligheder for udvikling.

For at besvare spørgsmålene har vi benyttet os af en fremgangsmåde, hvor vi har indsamlet og analyseret dokumentation fra relevant litteratur, rapporter og hjemmesider, der fremgår af litteraturlisten. Herudover har vi inddraget et panel af eksperter, der har deltaget ved to 2-timers dialogmøder i VIVE i forbindelse med opstart og afslutning af undersøgelsen. Eksperterne har haft lejlighed til at kommentere undersøgelsen i sin indledende og afsluttende fase. Eksperterne kom fra følgende organisationer: Bevica Fonden, Danmarks Statistik, Danske Handicaporganisationer, Det centrale Handicapråd, FN, Institut for Menneskerettigheder og Videnscenter om Handicap.

Endelig har vi gennemført enkelte individuelle interview med udvalgte eksperter på området.

Undersøgelsen bidrager med følgende viden:

- a. Overblik over FN's og Danmarks eksisterende monitorering af udviklingen i verdensmålene med særlig fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

- b. Identifikation og synliggørelse af muligheder og begrænsninger for at anvende eksisterende data til at følge udviklingen i verdensmålene med særlig fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.
- c. Identifikation af muligheder for at udvide datagrundlaget og skabe grundlag for at bidrage til en mere præcis monitorering af realiseringen af verdensmålene med særlig fokus på mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Den nye viden har til formål at bidrage til at kvalificere arbejdet med en række af de centrale elementer i monitoreringen af FN's verdensmål med fokus på mennesker med handicap:

- Verdensmålene: Værdier og idealer skal realiseres for alle mennesker
- Monitorering: Status og udvikling følges via dokumentation af mål og praksis
- Differentiering af 'alle mennesker' i forhold til relevante definitioner af handicap
- Differentiering af mål, så de sikrer princippet *Leave No One Behind, LNOB*
- Kvantitative data, der kan bruges til differentieret monitorering
- Anvendelse og dynamik i monitoreringen i forhold at gøre FN's verdensmål til praktisk realitet også for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

2 Overblik

Dette kapitel har til formål at give indblik i den eksisterende monitorering af verdensmålene med særligt fokus på grundlaget for at kunne dokumentere udviklingen for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Da arbejdet med verdensmålene i dansk kontekst har tæt forbindelse til det globale niveau, vil vi indledningsvis præsentere FN's verdensmål og den globale udviklingsdagsorden, som målene repræsenterer. Herefter følger et afsnit, der har til formål at give indblik i de mere tekniske forhold omkring monitoreringen af verdensmålene, herunder hvordan verdensmålene er bygget op, samt hvilke krav data skal leve op til for at udgøre et såkaldt målepunkt for arbejdet med verdensmålene i dansk kontekst. På den baggrund vil vi udfolde, hvilke af verdensmålene, herunder de formulerede delmål, der relateres til mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, og desuden hvilket datagrundlag der aktuelt eksisterer for at kunne dokumentere udviklingen i netop disse mål.

Boks 2.1 Kapitlets væsentligste fund

- Mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er omfattet af FN's globale verdensmål under det tværgående princip *Leave No One Behind*.
- En gennemgang af verdensmålenes delmål viser dog, **at kun 9 ud af 169 delmål** direkte angår mennesker med handicap.
- En gennemgang af i alt 197 supplerende, danske målepunkter viser desuden, at **ingen danske målepunkter** direkte angår mennesker med handicap.
- For nuværende eksisterer der stort set ikke data, der gør det muligt at følge udviklingen i verdensmålene specifikt for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Det gælder for både internationalt formulerede delmål og supplerende danske målepunkter. Med andre ord er **datagrundlaget meget begrænset**.

2.1 FN's 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling

FN's verdensmål består af 17 overordnede mål og i alt 169 delmål, som frem mod 2030 skal skabe udgangspunkt for en mere bæredygtig udvikling både socialt, økonomisk og miljømæssigt. FN's verdensmål er universelle og gælder for alle mennesker i alle verdens lande, således også Danmark (UNDP Danmark, 2021).

FN's 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling bygger videre på en række tidligere mål – 2015-målene – også kaldet Millennium Development Goals, som i perioden 2000-2015 forpligtede FN's medlemslande til at arbejde for en værdig og bæredygtig fremtid for hele verdens befolkning (UN City Copenhagen, 2021). Dermed er FN's 17 verdensmål en videreførelse af FN's globale udviklingsdagsorden.

Kilde: <https://www.verdensmaalene.dk/kommunikationsmateriale>

Foruden de 17 verdensmål og de i alt 169 delmål er der formuleret et tværgående princip for den bæredygtige udvikling frem mod 2030. Dette tværgående princip, *Leave No One Behind*. *LNOB*, understreger, at ingen skal lades i stik-

ken. Dermed er et væsentligt fokus, at den udvikling, der sker gennem arbejdet med verdensmålene, også – og måske i særlig grad – skal komme de grupper af mennesker til gavn, som har det sværest og er dårligst stillet (2030-Panelet, 2020a). Således er den gruppe af mennesker, der er i fokus for denne undersøgelse – mennesker med handicap og funktionsnedsættelser – inkluderet i verdensmålene og den overordnede målsætning om, at udviklingen skal komme alle, og særligt de, der har det vanskeligst, til gode. Vi sætter fokus på netop denne målgruppe i afsnit 2.3.

Som medlemsland har Danmark forpligtet sig til at opfylde de globalt formulerede verdensmål, herunder til at udarbejde, implementere og løbende revidere en national handlingsplan for verdensmålene (Finansministeriet, 2021). Som led i arbejdet med at opfylde FN's verdensmål har man i Danmark – gennem projektet Vores Mål – desuden udviklet en række danske målepunkter, der indplacerer arbejdet med FN's verdensmål i en dansk kontekst. Disse målepunkter udgør et supplement til FN's indikatorer for verdensmålene og skal dermed bidrage til mere specifikt at måle status for den bæredygtige udvikling i Danmark (2030-Panelet, 2020a).

Vores Mål-projektet, der har haft udviklingen af danske målepunkter i fokus, udspringer af et samarbejde mellem det danske 2030-panel og Danmarks Statistik. Danmarks Statistik er ansvarlig for at indsamle data og gøre resultaterne af målingerne tilgængelige for offentligheden, hvilket bl.a. sker på Danmarks Statistiks verdensmålsplatform (Danmarks Statistik, 2021c). Det danske 2030-panel er et rådgivende tværsektorielt organ, som har til opgave at understøtte arbejdet med at omsætte FN's 17 verdensmål til handling og virkelighed i Danmark (2030-Panelet, 2021). 2030-panelet understøtter således det danske 2030-netværk¹ gennem analysearbejde, sparring og videndeling. Danmarks Statistik har desuden etableret et verdensmålspartnerskab med deltagelse af både producenter og brugere af statistik, der gennem dialog skal bidrage til at sikre bedst mulig statistisk grundlag for at følge udviklingen i verdensmålene (Danmarks Statistik, 2021c).

I afsnit 2.2.2 vender vi tilbage til arbejdet med FN's 17 verdensmål og det danske projekt Vores Mål. Vi vil først tydeliggøre, hvordan verdensmålene er bygget op, og hvilke krav data skal leve op til for at udgøre et målepunkt i dansk kontekst.

¹ 2030-netværket består af medlemmer fra det danske Folketing, der ønsker at samarbejde om implementeringen af FN's verdensmål samt skabe et forum for en bred og inkluderende debat om målene, se <https://www.2030-panelet.dk/>

2.2 Teknisk beskrivelse: Mål, delmål, indikatorer og krav til data

FN's verdensmål består af 17 overordnede mål (Figur 2.1). Derudover er der formuleret en række delmål, hensigtserklæringer og indikatorer i målsætningen om at arbejde for en mere bæredygtig udvikling – både socialt, økonomisk og miljømæssigt – frem mod 2030. For på mere detaljeret vis at opnå indblik i arbejdet med verdensmålene, internationalt såvel som nationalt, kan en grundlæggende forståelse af, hvordan verdensmålene er bygget op, være nyttig. Derfor gennemgår vi i det følgende afsnit mål, delmål, hensigtserklæringer og indikatorer, ligesom vi beskriver, hvordan de forskellige elementer relaterer sig til hinanden.

2.2.1 Verdensmål, delmål og hensigtserklæringer

FN's verdensmål består af 17 overordnede mål. Til hvert af disse overordnede mål er der formuleret et antal handlingsrettede og mere konkrete delmål, der har til formål at udbyde de områder, som det overordnede verdensmål dækker over (UNDP Danmark, 2021). I alt er der fra FN's side formuleret 169 delmål under de 17 overordnede verdensmål.

Hvert af de 169 delmål følges af en hensigtserklæring, som fungerer handlingsanvisende for arbejdet med det pågældende delmål. Hensigtserklæringerne udtrykker mere detaljeret ambitionen og målsætningen med de formulerede delmål.

2.2.2 Indikatorer og krav til data

For at kunne måle udviklingen i arbejdet med verdensmålene har FN desuden formuleret én eller flere såkaldte indikatorer til hvert delmål. Disse indikatorer, 231 i alt, skal muliggøre løbende evaluering af arbejdet med verdensmålene frem mod 2030. Anvendelsen af indikatorer har således til formål at muliggøre dokumentation af, hvorvidt der sker en positiv udvikling i arbejdet med de formulerede delmål (UNDP Danmark, 2021).

Nedenstående eksempel har til formål at illustrere, hvordan et overordnet verdensmål følges af et mere konkret delmål, der suppleres af en hensigtserklæring og en indikator, som muliggør monitorering og dokumentation af udviklingen i det formulerede delmål, for så vidt der er tilgængelige og brugbare data.

Figur 2.2 Illustration af verdensmålenes opbygning: Mål, delmål, hensigtserklæring og indikator

Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål' (2030-Panelet, 2020a).

Ovenstående eksempel vedrører det første af FN's 17 overordnede verdensmål, nemlig Verdensmål 1: 'Afskaf fattigdom'. Som det fremgår af illustrationen, følges det overordnede verdensmål om at afskaffe fattigdom af et delmål. I dette tilfælde er det tredje af i alt syv delmål for Verdensmål 1 vist, nemlig delmål 1.3: 'Indfør sociale sikkerhedsnet'. Dette delmål følges af en hensigtserklæring, som er den korte, handlingsanvisende tekst, der fremgår under formuleringen af delmålet, altså: *Der skal gennemføres nationalt tilpassede sikringssystemer og foranstaltninger for alle, inklusive nedre grænser, og inden 2030 skal der opnås en substantiel dækning af de fattige og de udsatte grupper.* Som beskrevet ovenfor er der endelig formuleret én eller flere indikatorer til hvert delmål, som muliggør dokumentation af, hvorvidt der sker en udvikling i det formulerede delmål.

Til delmål 1.3: 'Indfør sociale sikkerhedsnet' er der, som Figur 2.2 viser, formuleret en indikator, nemlig indikator 1.3.1: 'Andel af befolkningen, der er dækket af sociale sikringssystemer/nedre grænser opdelt på køn og med fokus på især børn, arbejdsløse, ældre, personer med handicap, gravide kvinder, nyfødte, arbejdsskaderamte personer, de fattige og udsatte'.

Det er væsentligt at fremhæve, at der i selve formuleringen af indikatoren er indbygget et krav om differentieret monitorering af delmål 1.3. Den differentie-

rede monitorering skal – i tråd med det tværgående princip *Leave No One Behind* – muliggøre at følge udviklingen for forskellige grupper af befolkningen, der kan være i risiko for ikke at opleve samme udvikling som befolkningen som helhed, fx personer med handicap, kvinder, børn, arbejdsløse, ældre, gravide kvinder, nyfødte, arbejdsskaderamte personer, de fattige og udsatte, som fremhæves i indikator 1.3.1.

Efter denne introduktion til opbygningen af verdensmålene vil vi i det følgende se på de tekniske forhold omkring den danske monitorering af verdensmålene. Vi udfolder bl.a., hvilke krav der af aktørerne bag projektet Vores Mål er stillet til data, ligesom vi udfolder, hvilke tanker der er gjort om anvendelsen af de danske målepunkter.

2.2.3 Verdensmålene i dansk kontekst og krav til data

Projektet Vores Mål har, gennem udvikling af danske målepunkter, indplaceret FN's verdensmål i dansk kontekst (Danmarks Statistik, 2022c). I det følgende afsnit fokuserer vi på de danske målepunkter, herunder målepunkternes tilblivelse. Herefter fremhæver vi de mere tekniske forhold omkring den danske monitorering, herunder hvilke principper, krav og tanker om anvendelse af data der ligger bag modellen for monitorering af verdensmålene i en dansk kontekst.

2.2.3.1 Vores Mål – 197 danske målepunkter for en mere bæredygtig udvikling

Projektet Vores Mål har udviklet en række danske målepunkter, som indplacerer de globalt formulerede verdensmål i en dansk kontekst. Formuleringen af disse danske målepunkter, som udgør et supplement til de 231 globale indikatorer og målepunkter, er fra aktørerne bag Vores Mål-projektet sket for at understrege, at der er behov for at supplere de globale mål med lokale mål, der kan bidrage til at fremme arbejdet med at realisere og monitorere verdensmålene i den lokale kontekst frem mod 2030 (2030-Panelet, 2020a).

Projektet Vores Mål, som er finansieret af Industriens Fond, Lundbeck-fonden, Nordea-fonden, Realdania og Spar Nord Fonden, er skabt i et samarbejde mellem 2030-panelet og Danmarks Statistik. Forslag til og udvælgelse af de supplerende danske målepunkter er sket på baggrund af en inddragende proces, hvor blandt andre virksomheder, organisationer, forskere, eksperter og borgere har haft mulighed for at komme med forslag til danske målepunkter. Denne proces resulterede i over 6.000 konkrete forslag, som mundede ud i udvælgelsen af i alt 197 danske målepunkter (2030-Panelet, 2020a; Realdania, 2021).

De 197 forslag til danske målepunkter er af aktørerne bag Vores Mål præsenteret og beskrevet i rapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål – 197 danske målepunkter for en mere bæredygtig fremtid' (2030-Panelet, 2020a). I tillæg til denne rapport er der som led i projektet udgivet en supplerende rapport, der rummer en teknisk beskrivelse af de 197 forslag til danske målepunkter. Den tekniske rapport præsenterer de enkelte målepunkters opgørelsesmetode og datagrundlag (2030-Panelet, 2020b).

De to Vores Mål-rapporter indeholder bl.a. en beskrivelse af principperne bag udviklingen af målepunkterne. Disse principper, herunder krav til data, præsenteres i det følgende afsnit.

2.2.3.2 De danske målepunkter: Krav, principper og hensyn

Dette afsnit har til formål at give indblik i principperne bag udviklingen – og udvælgelsen – af de danske målepunkter, der er tænkt som et supplement til de globalt formulerede indikatorer. Vi finder det væsentligt at præsentere disse principper, idet indsigt på dette område kan bidrage til en forståelse af, hvilke krav målepunkter skal leve op til for at indgå i monitoreringen af den bæredygtige udvikling frem mod 2030 i en dansk kontekst. Indsigt i de krav og principper, der ligger bag de 197 forslag til danske målepunkter, kan således være med til at tydeliggøre, hvorfor nogle forslag til målepunkter er fravalgt, mens andre er medtaget af aktørerne i Vores Mål-projektet.

I såvel rapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål' (2030-Panelet, 2020a) som den supplerende tekniske rapport (2030-Panelet, 2020b) er det fremhævet, at målepunkter skal leve op til såkaldt *centrale krav* til god statistik, som er formuleret af blandt andre Danmarks Statistik, Eurostat og FN.

På den baggrund har aktørerne bag Vores Mål-projektet, forud for den endelige udvælgelse af forslag til danske målepunkter, fastsat seks metodiske principper (krav), som målepunkterne skal leve op til. Principperne afspejler de krav til god statistik, som bl.a. Danmarks Statistik arbejder med i den daglige statistikproduktion (Danmarks Statistik, 2022a).

De seks principper og krav, der er stillet til de danske målepunkter, er:

1. Relevans: Målepunktet afspejler problemstillingen i en dansk kontekst
2. Målbarhed: Målepunktet opgøres som et tal
3. Datatilgængelighed: Målepunktet kan opgøres med afsæt i tilgængelige datasæt
4. Pålidelighed: Målepunktets metode og indhold er veldokumenteret

5. Accept: Målepunktet opnår opbakning fra forskere og øvrige interessenter i samfundet
6. Ressourcer: Målepunktet kan opgøres inden for et rimeligt ressourceforbrug.

Kravene til data er nogenlunde selvforklarende, men det er væsentligt at fremhæve, at krav nr. 3 – *Målepunktet kan opgøres med afsæt i tilgængelige data-sæt* – også indebærer et krav om kontinuitet i produktionen af de pågældende data. Det er vigtigt for at sikre muligheden for at følge udviklingen i målepunktet over tid. Data skal altså være tilgængelige og opdateres løbende og gerne med faste intervaller, så monitoreringen kan dokumentere og vise udviklingen i det pågældende målepunkt frem mod 2030 (*Interview med ekspert på området, 2021*).

Foruden de seks metodiske principper er der i Vores Mål-projektet formuleret to hensyn for udvælgelse af de supplerende, danske målepunkter. Disse hensyn er taget i anvendelse i de tilfælde, hvor det har været nødvendigt at prioritere i forskellige forslag til målepunkter, som grundlæggende har opfyldt de seks metodiske principper. De to hensyn er:

1. De endelige forslag til målepunkter under et delmål skal give en så bred dækning af delmålets betydning i dansk kontekst som muligt
2. Forslag, der kan opgøres med tilgængelige registerdata fra Danmarks Statistik, har forrang for målepunkter, der opgøres med afsæt i eksempelvis survey-data.

Ud fra ovenstående metodiske principper og hensyn er prioriteringen af de danske målepunkter foretaget af partnerskabet bag Vores Mål i samarbejde med Danmarks Statistik og med involvering af forskere og gennemførelse af en høring af forslagene blandt interessenter med særlig indsigt i området for de respektive verdensmål (2030-Panelet, 2020b).

2.2.3.3 De danske målepunkter: Krav til anvendelse

Mål – outcome

Foruden ovenstående principper og hensyn har aktørerne bag Vores Mål-projektet formuleret krav i relation til selve anvendelsen af målepunkterne. Således er det i den tekniske rapport (2030-Panelet, 2020b) beskrevet, at forslag til danske målepunkter – foruden at leve op til de seks metodiske principper – i udgangspunktet skal kunne anvendes til at måle udviklingen inden for de respektive verdensmål og delmål. 2030-panelet og Danmarks Statistik fremhæver, at de danske målepunkter skal kunne måle en udvikling, der er et resultat af en ændret adfærd, dvs. at de skal kunne måle resultater og effekter (2030-

Panelet, 2020a). Som det er beskrevet i rapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål' (2030-Panelet, 2020a) følger det heraf, at forslag til målepunkter, der udelukkende måler ressourceinput i form af finansiering og bevillinger, er fra- valgt som målepunkter i dansk kontekst.

Målgrupper – hele befolkningen

I tillæg til ovenstående, altså at målepunkterne i udgangspunktet skal kunne anvendes til at måle en udvikling, fremhæves det som et særskilt hensyn, at målepunkterne så vidt muligt er defineret, så de muliggør belysning af udviklingen for de grupper i samfundet, der er i risiko for ikke at få gavn af udviklingen i lige så høj grad som deres medborgere (2030-Panelet, 2020b), fx som følge af manglende økonomiske eller personlige ressourcer. Netop dette afspejler ønsket og opgaven med at kunne monitorere udviklingen i det tværgående princip *Leave No One Behind, LNOB*, i dansk kontekst. Dette ønske ses, og håndteringen heraf fremgår også i den tekniske rapport (2030-Panelet, 2020b), hvor det for hvert af de 197 målepunkter er beskrevet, hvilke variable der kan anvendes til differentiering af befolkningsgrupper i forhold til det pågældende målepunkt. Dette er af aktørerne bag Vores mål-projektet fundet relevant i forhold til at kunne belyse, om udviklingen kommer alle grupper i samfundet til gavn, og om udviklingen er ens på tværs af landet (2030-Panelet, 2020b).

Kriterier for målopnåelse

De danske målepunkter er formuleret ud fra et ønske om at kunne følge udviklingen i de enkelte delmål i en dansk kontekst, men der er ikke fastsat succeskriterier for, hvornår disse delmål er nået (2030-Panelet, 2020a).

2.3 Verdensmål, hvor mennesker med funktionsnedsættelser og handicap fremhæves

Mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er den del af befolkningen, som vi sætter særligt fokus på i denne undersøgelse af monitoreringen af verdensmålene. Derfor ser vi i dette afsnit på, hvilke af verdensmålene og de formulerede delmål, der relateres til mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Vi ser desuden på, hvilket datagrundlag der aktuelt eksisterer for at kunne dokumentere udviklingen i netop disse mål for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Formålet med afsnittet at fremlægge, hvilket dokumentationsgrundlag der på nuværende tidspunkt eksisterer i forhold til mulighederne for at monitorere

udviklingen af verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

I de følgende afsnit fremlægger vi, i hvilket omfang mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er omfattet af verdensmålene og de formulerede delmål. Vi behandler både mål, delmål og indikatorer, som de er formuleret på internationalt niveau af FN, og de nationale danske og supplerende målepunkter, som de er formuleret i projektet Vores Mål. De resultater, vi fremlægger, er altså baseret på en systematisk gennemgang af mål, delmål, hensigtserklæringer, indikatorer samt de danske målepunkter (se Bilag 2).

Vi indleder med det internationale niveau og præsenterer herefter fund i relation til verdensmålene i en dansk kontekst.

2.3.1 Verdensmål, som direkte angår mennesker med funktionsnedsættelse

Som tidligere fremhævet, er mennesker med funktionsnedsættelse og handicap inkluderet i verdensmålene, herunder det tværgående princip *Leave No One Behind*, *LNOB*, som understreger, at ingen skal lades i stikken i den bæredygtige udvikling frem mod 2030.

Vores gennemgang af FN's 17 verdensmål, 169 delmål og 231 indikatorer viser, at det er relativt begrænset, hvor mange delmål og indikatorer der direkte og eksplicit vedrører mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Med direkte og eksplicit menes tilfælde, hvor termen 'handicap' fremgår i formuleringen af et delmål, en indikator og/eller et delmåls hensigtserklæring (se afsnit 2.2.1 for forklaring af disse elementer).

Gennemgangen viser, at 9 af de i alt 169 delmål direkte vedrører mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, idet 'handicap' fremgår i formuleringen af en indikator og/eller af delmålets hensigtserklæring. De 9 delmål fordeles på 7 af de 17 overordnede verdensmål, nemlig Verdensmål 1, 4, 8, 10, 11, 16 og 17 (se Figur 2.1).

Som eksempel på ét af de 9 delmål, der direkte relaterer sig til mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, kan delmål 8.5 nævnes. Dette delmål, '8.5. Skab fuld beskæftigelse og anstændigt arbejde med lige løn', som hører under Verdensmål 8: 'Anstændige jobs og økonomisk vækst', følges op af en hensigtserklæring, som direkte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse. Gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse og handicap ses ligeledes eksplicit nævnt i begge af delmålets to indikatorer, se Figur 2.3.

Figur 2.3 Delmål 8.5 – Direkte relateret til mennesker med funktionsnedsættelse og handicap

Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål' (2030-Panelet, 2020a).

For hvert af de 9 delmål, der direkte vedrører gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, har vi søgt viden om datagrundlaget på Danmarks Statistiks verdensmålsplatform (Danmarks Statistik, 2021c). Formålet har været at afdække, om der på nuværende tidspunkt er tilgængelige data, der kan anvendes til monitorering af de pågældende delmål for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Det viser sig, at der for nuværende ikke er tilgængelig data for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse for de 9 delmål.

Boks 2.2 FN-del mål, der direkte angår målgruppen

- 9 ud af 169 delmål angår direkte mennesker med funktionsnedsættelser
- Ingen tilgængelige data for de 9 delmål for mennesker med funktionsnedsættelser

Selvom der således ikke er tilgængelige data for mennesker med funktionsnedsættelser for de 9 identificerede delmål, der direkte er relateret til mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, skal det dog nævnes, at mennesker med handicap er medtaget i Danmarks Statistiks konklusion i forhold til

indikator 1.3.1 under delmål 1.3: 'Indfør sociale sikkerhedsnet'. I forhold til denne indikator har Danmarks Statistik konkluderet, at alle borgere i Danmark – således også mennesker med funktionsnedsættelser og handicap – har adgang til et socialt sikkerhedssystem (sociale sikringsydelser) (Danmarks Statistik, 2021b).

2.3.2 Verdensmål, som indirekte angår mennesker med funktionsnedsættelse

Foruden at identificere de af FN's delmål, der direkte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse, har vi afdækket, hvilke delmål og indikatorer der indirekte kan siges at omfatte mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Denne del af gennemgangen omfatter altså relevante delmål og indikatorer, hvor der dog ikke, hverken i formuleringen af delmålet, indikatoren eller delmålets hensigtserklæring, refereres direkte og eksplicit til mennesker med funktionsnedsættelse.

Gennemgangen viser, at i alt 29 delmål indirekte kan siges at omfatte mennesker med funktionsnedsættelse. Disse 29 delmål fordeler sig på 8 af de 17 overordnede verdensmål, nemlig Verdensmål 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10 og 11 (jf. Figur 2.1).

Som eksempel på et af de delmål, der indirekte kan siges at omfatte mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, kan delmål 3.4: 'Red flere fra at dø af ikke-smitsomme sygdomme, og styrk mental sundhed' under Verdensmål 3: 'Sundhed og trivsel' fremhæves, se Figur 2.4.

Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål' (2030-Panelet, 2020a).

På samme måde som for de af FN's delmål, der direkte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse, har vi for de 29 delmål, der indirekte kan siges at omfatte denne gruppe, set på datatilgængelighed. Her viser Danmarks Statistiks verdensmålsplatform, at data på indikatorniveau er tilgængelig for omtrent halvdelen af de 29 delmål, der indirekte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse. Data for den øvrige halvdel af delmålene er således ikke tilgængelige på nuværende tidspunkt (Danmarks Statistik, 2021c).

Boks 2.3 FN-delmål, der direkte angår målgruppen

- 29 ud af 169 delmål angår indirekte mennesker med funktionsnedsættelser
- Data tilgængelige for ca. halvdelen af de 29 delmål

I forhold til de 29 delmål, der indirekte omfatter mennesker med funktionsnedsættelse, kan det fremhæves, at Danmarks Statistik i forhold til 7 af målene konkluderer, at de er indfriet i dansk kontekst. Dette gælder bl.a. delmål 1.1 vedrørende afskaffelse af ekstrem fattigdom, hvor Danmarks Statistik vurderer, at ingen eller meget få mennesker i Danmark lever i ekstrem fattigdom (Danmarks Statistik, 2021c).

2.3.3 Danske målepunkter, som direkte angår mennesker med funktionsnedsættelse

Efter samme fremgangsmåde som ved FN's mål, delmål, hensigtserklæringer og indikatorer har vi gennemgået de i alt 197 supplerende danske målepunkter, som er udvalgt og udviklet gennem projektet Vores Mål, og som er præsenteret i rapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål – 197 danske målepunkter for en mere bæredygtig verden' (2030-Panelet, 2020a).

Vores gennemgang af de 197 danske målepunkter viser, at ingen relateres direkte til gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Boks 2.4 Danske målepunkter, der direkte angår målgruppen

- Ingen danske målepunkter angår direkte mennesker med funktionsnedsættelser

2.3.4 Danske målepunkter, som indirekte angår mennesker med funktionsnedsættelse

På samme måde som ved de globalt formulerede mål, delmål, hensigtserklæringer og indikatorer har vi foretaget en gennemgang af de 197 danske målepunkter (Danmarks Statistik, 2021a) med henblik på at afdække, hvor mange og hvilke af disse der indirekte kan siges at omfatte mennesker med funktionsnedsættelse og handicap.

Vores gennemgang viser, at 60 af de 197 danske målepunkter indirekte omfatter mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Da der netop har været et krav om datatilgængelighed for de danske målepunkter, er det kendetegnende for disse 60 målepunkter, at der findes relevante, tilgængelige data. En gennemgang af den tekniske rapport, der supplerer hovedrapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål', viser dog, at der på nuværende tidspunkt ikke findes data, som gør det muligt at dokumentere udviklingen i disse målepunkter specifikt for mennesker med funktionsnedsættelse.

Som eksempel på danske målepunkter, som indirekte kan siges at omfatte mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, kan nævnes målepunkt 4.3.i: 'Andel af voksne med en erhvervskompetencegivende uddannelse' og målepunkt 4.3.ii: 'Frafald på ungdoms- og videregående uddannelser'. Figur 2.5 viser disse to danske målepunkter, ligesom illustrationen giver et indtryk af, hvordan de danske målepunkter supplerer FN's globalt formulerede indikatorer.

Figur 2.5 Danske målepunkter, som indirekte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse og handicap

DELMÅL 4.3. GIV ALLE LIGE ADGANG TIL TEKNISKE, ERHVERVS- OG VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

Inden 2030 skal alle kvinder og mænd sikres lige adgang til teknisk, erhvervs- og videregående uddannelse, herunder universitet, i høj kvalitet og til en overkommelig pris.

FN indikator(er):
4.3.1. Deltagelsesrate for unge og voksne i formel og uformel uddannelse og undervisning inden for de foregående 12 måneder, opdelt på køn

Forslag til danske målepunkter:
4.3.i. Andel af voksne med en erhvervskompetencegivende uddannelse
4.3.ii. Frafald på ungdoms- og videregående uddannelser

Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål' (2030-Panelet, 2020a).

I forhold til de 60 danske målepunkter, der indirekte omfatter mennesker med funktionsnedsættelser, er der dog en enkelt undtagelse fra den manglende datatilgængelighed for denne gruppe af mennesker. Det gælder for det danske målepunkt 11.2.i: 'Oplevet tilgængelighed til offentlig transport', som tager udgangspunkt i Handicapbarometeret, der primært er baseret på VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærds undersøgelse *SHILD, Survey of Health, Impairment and Living conditions in Denmark*, der er gennemført hvert fjerde år fra 2012 (Amilon, 2021).

Her er et eksempel på afvigelse fra kriteriet om, at monitoreringen skal bygge på registerdata, idet der inddrages data fra et survey, der indtil videre er gennemført hvert fjerde år fra 2012, og som forventes gennemført hvert fjerde år fremadrettet.

Boks 2.5 Danske målepunkter, der indirekte angår målgruppen

- 60 ud af 197 danske målepunkter angår indirekte mennesker med funktionsnedsættelse
- Data tilgængeligt for 1 ud af de 60 målepunkter, der indirekte angår målgruppen for mennesker med funktionsnedsættelse (målepunkt 11.2 i 'Oplevet tilgængelighed til offentlig transport').

Ses der på de data, der eksisterer i forhold til de 60 danske målepunkter, som indirekte vedrører mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, leveres disse af en lang række aktører (2030-Panelet, 2020b). Disse fremgår af Boks 2.6.

Boks 2.6 Oversigt over leverandører af data

- Arbejdstilsynet
- Børne- og Undervisningsministeriet
- Den Danske Health and Behaviour in School Children-styregruppe
- Det Danske Personregister
- Det Nationale Center for Miljø og Energi, AU
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø
- DPU, AU
- DST
- Eurostat
- Folketinget
- International Computer and Information Literacy Study (ICILS), AU
- Ligebehandlingsnævnet
- Rigspolitiet
- Sex og Samfund
- Socialstyrelsen
- Statens Institut for Folkesundhed, SDU
- Statens Serum Institut
- Styrelsen for IT og Læring
- Sundhedsdatastyrelsen
- Sundhedsstyrelsen
- Uddannelses- og Forskningsministeriet
- Udlændinge- og Integrationsministeriet
- VIVE

2.3.5 Øvrige forslag til danske målepunkter, som direkte angår mennesker med funktionsnedsættelse

Foruden de 197 danske målepunkter, som er resultatet af arbejdet med mere præcist at indplacere verdensmålene i en dansk kontekst, der fremgår af rapporten 'Gør Verdensmål til Vores Mål – 197 danske målepunkter for en mere bæredygtig verden' og en række såkaldt øvrige forslag til danske målepunkter. I rapporten fremgår det, at disse øvrige forslag er fravalgt som egentlige danske målepunkter grundet manglende data. Af aktørerne bag Vores Mål-projektet fremhæves det, at disse øvrige forslag er kendetegnet ved at være nogle af de mest nytænkende bud på, hvordan delmålene i en national kontekst kan måles i et fremadrettet perspektiv og bidrage til at dokumentere udviklingen i forhold til stigende krav til økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed (2030-Panelet, 2020a).

Netop grundet undersøgelsens fokus på det fremadrettede perspektiv har vi trods den manglende adgang til data foretaget en gennemgang af disse øvrige forslag til danske målepunkter. Vores gennemgang viser, at 9 ud af de i alt 457 øvrige forslag til danske målepunkter direkte vedrører mennesker med handicap. De 9 øvrige forslag fordeler sig på 5 af de formulerede verdensmål, nemlig Verdensmål 1, 4, 6, 8 og 11, se Figur 2.1.

De 9 forslag til øvrige danske målepunkter, som direkte angår mennesker med funktionsnedsættelse og handicap, fremgår af Boks 2.7.

Boks 2.7 Øvrige forslag til danske målepunkter, der angår mennesker med funktionsnedsættelse og handicap

1. Antal personer med handicap på offentlig forsørgelse (Verdensmål 1)
2. Andel personer med handicap, der gennemfører folkeskolens afgangsprøve (Verdensmål 4)
3. Uddannelsesniveau for voksne med handicap (Verdensmål 4)
4. Andel personer med handicap på specialskole (Verdensmål 4)
5. Andel elever med handicap, der oplever tilfredsstillende fysisk tilgængelighed og rimelig individuel tilpasning (Verdensmål 4)
6. Adgang til offentlige toiletter med toilet- og adgangsforhold for alle grupper, herunder kvinder, mænd, unisex og desuden personer med handicap af begge køn (Verdensmål 6)
7. Beskæftigelsesgraden for personer med handicap, eventuelt andelen af ledige personer, der er visiteret til fleksjob (Verdensmål 8)
8. Forskellen på dimittend-ledighed for unge med og uden handicap (Verdensmål 8)
9. Afstand til offentlig transport for ældre og personer med handicap (Verdensmål 11)

Som eksempel på disse øvrige forslag, der direkte vedrører mennesker med funktionsnedsættelser og handicap, kan nævnes forslag om at måle: 1) andelen af personer med handicap, der gennemfører folkeskolens afgangsprøve, 2) uddannelsesniveau for voksne med handicap og 3) andel personer med handicap på specialskole, der alle knytter sig til delmål 4.5 om afskaffelse af diskrimination i uddannelse under det overordnede Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse'.

2.3.6 Fire ekstra relevante danske målepunkter

I vores gennemgang af de 197 supplerende danske målepunkter har vi fundet 4 tilfælde, hvor mennesker med funktionsnedsættelser og handicap eksplicit nævnes i den uddybende tekst om begrundelse for valg af dansk målepunkt og/eller i præsentationen af tilgængelig data – selvom de ikke omtales i selve formuleringen af målepunktet (2030-Panelet, 2020a). Da der, i modsætning til de øvrige forslag til danske målepunkter, findes data for disse målepunkter, har vi valgt at inddrage dem i vores gennemgang. Et eksempel er målepunkt

10.3.ii: 'Løndiskrimination på arbejdsmarkedet', hvor det i Vores Mål-rapporten (2030-Panelet, 2020a) er anført, at det i dag ikke er muligt at opgøre målepunktet isoleret for personer med handicap, men at dette aspekt om muligt bør inddrages.

2.4 Hvor kan man følge med i arbejdet med verdensmålene?

I dette afsnit ser vi på mulighederne for at følge med i monitoreringen af verdensmålene, idet tilgængelighed og formidling af status og udvikling er afgørende for at vurdere, i hvilken grad monitoreringen bidrager til den offentlige og politiske debat og beslutningsprocesser.

Danmarks Statistik er ansvarlig for den formelle monitorering af verdensmålene i dansk kontekst, herunder at gøre resultaterne af målingerne tilgængelige for offentligheden. Formidlingen sker gennem Danmarks Statistiks såkaldte verdensmålsplatform, hvor det er muligt at følge med i udviklingen i arbejdet med at realisere de enkelte verdensmål. Danmarks Statistik formidler både, hvordan udviklingen er i de globale indikatorer og i de danske målepunkter.

Danmarks Statistiks monitorering af de globale indikatorer fremgår af verdensmålsplatformen (Danmarks Statistik, 2021c). På verdensmålsplatformen er det, ved at se på udvikling og status i de enkelte indikatorer, således muligt at følge med i, hvordan det går med at opfylde de 17 verdensmål i Danmark.

I tillæg til formidlingen af udviklingen i de globale indikatorer findes der på Danmarks Statistiks hjemmeside en temaside omhandlende de 197 danske målepunkter. Formålet med denne temaside er at vise den statistiske udvikling for de danske målepunkter frem mod 2030. På nuværende tidspunkt vises kun udviklingen for de målepunkter, hvor Danmarks Statistik ligger inde med data, hvormed udviklingen for de målepunkter, hvor andre aktører har data, endnu ikke fremgår. Dog skal det nævnes, at Danmarks Statistik har fået midler til at belyse de resterende målepunkter, som ifølge Danmarks Statistik forventes indarbejdet på temasiden i løbet af 2022 (Danmarks Statistik, 2021a).

Ud over den mere formelle monitorering af arbejdet med verdensmålene formidles udviklingen i verdensmålene flere andre steder. KL har gjort det muligt at følge med i verdensmålsindsatsen i kommunerne, som bl.a. formidles gennem præsentation af en spørgeskemaundersøgelse på deres hjemmeside, der indtil videre er gennemført i 2018, 2019 og 2020 (KL, 2020). Nyhedsmediet 'Verdens Bedste Nyheder' formidler ligeledes verdensmålsudviklingen, bl.a.

ved at præsentere de seneste nyheder relateret til verdensmålene både nationalt og internationalt (Verdens Bedste Nyheder, 2021).

2.5 Opsamling

Mennesker med funktionsnedsættelser og handicap er, som alle andre, omfattet af FN's verdensmål, herunder det tværgående princip *Leave No One Behind*, *LNOB*, som betyder, at målet er, at 'ingen skal lades i stikken' i den bæredygtige udvikling frem mod 2030.

Gennemgangen af FN's verdensmål viser dog, at gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser kun i forholdsvis begrænset omfang indgår direkte og eksplicit i FN's mål, delmål, hensigtserklæringer og indikatorer. Dermed er det relativt få af de globalt formulerede delmål og indikatorer, der direkte relateres til mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Samme billede gør sig gældende for de supplerende 197 nationale danske målepunkter, hvor ingen af målepunkterne eksplicit omhandler mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Selvom mennesker med funktionsnedsættelser og handicap altså kun i meget begrænset omfang nævnes eksplicit i de formulerede mål, delmål, hensigtserklæringer, indikatorer og danske målepunkter, kan det fremhæves, at en del af disse dog indirekte vedrører denne gruppe af mennesker. I forhold til monitorering af arbejdet med at realisere de enkelte delmål er billedet dog, at det kvantitative datagrundlag er relativt svagt i forhold til at kunne dokumentere udviklingen specifikt for mennesker med funktionsnedsættelser. For nuværende eksisterer der stort set ingen data på dette område. Et samlet overblik over den eksisterende monitorering af verdensmålene for mennesker med handicap fremgår af Tabel 2.1.

Tabel 2.1 Samlet overblik – Den eksisterende monitorering af verdensmålene for mennesker med handicap

Niveau	Direkte/indirekte relateret til målgruppen	Antal, der vedrører målgruppen	Datatilgængelighed på målgruppeniveau
FN – Indikatorer	Direkte	9 ud af 169	Data ikke tilgængelig for de 9 delmål
	Indirekte	29 ud af 169	Data tilgængelig for ca. halvdelen af 29 delmål
Danmark – Målepunkter	Direkte	0 ud af 197	Data ikke tilgængelig
	Indirekte	60 ud af 197	Data tilgængelig for 1 ud af 60 målepunkter
Danmark – Øvrige forslag til danske målepunkter	Direkte	9 ud af 457	Data ikke tilgængelig

3 Muligheder for at anvende data på nye måder

Som beskrevet i kapitel 2 er der for nuværende meget begrænset mulighed for at dokumentere udviklingen i verdensmålene specifikt for mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Årsagen er et overvejende fravær af data, som lever op til de krav, principper og hensyn (se afsnit 2.2.3.2), som data skal leve op til for at indgå i den formelle monitorering af verdensmålene i en dansk kontekst.

Grundet manglen på data, der på nuværende tidspunkt kvalificerer sig til at indgå i den formelle monitorering, skitserer vi i dette kapitel mulighederne for at anvende andre typer af data til at følge udviklingen i kontekst af verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser. Selvom disse data ikke lever op til de krav, principper og hensyn, som er formuleret inden for rammerne af den formelle monitorering, må sådanne eksempler på data – i lyset af det overvejende datafravær på området – betragtes som gode og særdeles relevante alternativer, der gør det muligt at kunne følge udviklingen i verdensmålenes fokusområder specifikt for mennesker med funktionsnedsættelser. En udvikling, der ellers stort set ikke kan monitoreres.

I det følgende præsenterer vi to eksempler på data, der kan bruges til at følge udviklingen for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap i kontekst af verdensmålene. Disse eksempler giver desuden grundlag for at vise og diskutere både de muligheder og de begrænsninger, der kan være ved at anvende sådanne typer af data.

Det første eksempel, vi præsenterer, relaterer sig til Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse'. Det andet eksempel, vi fremhæver, er Handicapbarometeret, der følger udviklingen i forhold til at realisere mål i FN's Handicapkonvention i Danmark, hvoraf flere overlapper med FN's 17 verdensmål.

Boks 3.1 Kapitlets væsentligste fund

- Et overvejende fravær af data betyder, at **udviklingen i verdensmålene for nuværende stort set ikke kan følges** specifikt for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.
- Det **overvejende datafravær** gør det relevant at undersøge muligheden for at anvende andre typer af data til at følge udviklingen i kontekst af verdensmålene for målgruppen.
- Kapitellet præsenterer eksempler på data, der kan betragtes som **gode og relevante supplement**er til den formelle monitorering af verdensmålene.
- Det første eksempel, vi præsenterer, er **en registerbaseret undersøgelse** af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Eksemplet har til formål at vise, hvordan forskere og analytikere kan anvende og kombinere eksisterende data i undersøgelser af udvikling i forhold til uddannelse for specifikke grupper af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.
- Det andet eksempel, vi præsenterer, er **Handicapbarometeret**, der hovedsagelig baserer sig på **survey-data** og dermed viser, hvordan denne type af data kan anvendes som et **supplerende alternativ til den formelle monitorering**, hvor udviklingen i verdensmålene for gruppen af mennesker med handicap stort set ikke kan følges grundet mangel på data.

3.1 Eksempel 1: Undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre

Det første eksempel, vi præsenterer, er en undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Eksemplet har til formål at vise, hvordan forskere og analytikere kan anvende og kombinere data på nye måder i undersøgelser af udviklingen i forhold til uddannelse for specifikke grupper af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Undersøgelsen, der præsenteres i detaljer i afsnit 3.1.2, er ikke formuleret eksplicit i relation til verdensmålene og monitoreringen heraf. Undersøgelsen kan dog fungere som et udgangspunkt for at belyse status og udvikling i kontekst af arbejdet med verdensmålene – her Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse' – for børn og unge med funktionsnedsættelser i dansk sammenhæng.

3.1.1 Den formelle monitorering af verdensmålene: Uddannelse for børn og unge med funktionsnedsættelser

Udviklingen i forhold til uddannelse for børn og unge med funktionsnedsættelser følges ikke eksplicit inden for rammerne af den formelle monitorering af verdensmålene. Med andre ord lader dette område, altså uddannelse for børn og unge med funktionsnedsættelser, sig ikke direkte belyse gennem FN's indikatorer og de danske målepunkter.

At ovenstående gør sig gældende, har dels at gøre med, at kun meget få globale indikatorer og danske målepunkter kan siges at relatere sig til børn og unge med funktionsnedsættelser, dels at der ikke er datagrundlag for at kunne følge udviklingen i verdensmålene for denne gruppe (jf. kapitel 2). Dette tydeliggør vi i det følgende.

Ses der på de globale indikatorer formuleret af FN, kan 2 af de 9 delmål, der direkte angår mennesker med funktionsnedsættelser og handicap (se afsnit 2.3.1), siges at vedrøre uddannelsesområdet. Disse to delmål, der udtrykker en ambition om henholdsvis at afskaffe al diskrimination i uddannelse (delmål 4.5) og om at bygge og opgradere inkluderende, sikre skoler (delmål 4.a), fremgår af Figur 3.1.

Figur 3.1 FN-del mål: Funktionsnedsættelse/handicap og uddannelse

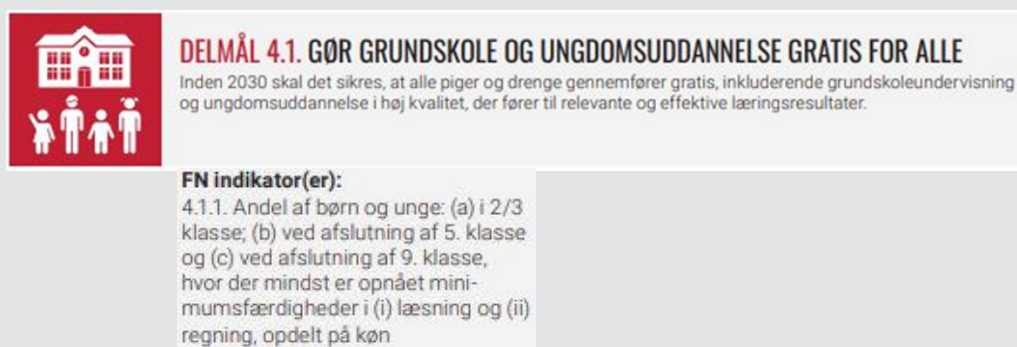
Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål' (2030-Panelet, 2020a).

Figur 3.1 viser de to delmål, som – ud af de i alt 9 delmål, der direkte angår mennesker med funktionsnedsættelser – vedrører uddannelsesområdet. Kendetegende for 8 af de 9 delmål, herunder de 2, der vedrører uddannelsesområdet, er dog, at der for nuværende ikke findes data, der gør det muligt at dokumentere udviklingen i indikatorerne for de pågældende delmål for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse (som udfoldet i afsnit 2.3.1). På Danmarks Statistiks verdensmålsplatform er det eksempelvis for delmål 4.A anført, at Danmark på nuværende tidspunkt ikke udarbejder kontinuerlig og officiel statistik over materialer til personer med handicap (Danmarks Statistik, 2021c).

Billedet er dermed, at det ikke er muligt at belyse udviklingen i forhold til uddannelse for børn og unge med funktionsnedsættelse gennem de globale indikatorer, der direkte angår mennesker med funktionsnedsættelse.

Som beskrevet i afsnit 2.3.2 findes der også en række globale delmål, som på mere indirekte vis omfatter gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Af disse delmål kan 6 siges at være relevante til at følge udviklingen i forhold til uddannelse for børn og unge med uddannelse. De seks delmål er: 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6 og 4.7, som alle relaterer sig til Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse'. Figur 3.2 viser et eksempel på et af de 6 delmål, der vedrører uddannelse, og som på indirekte vis kan siges at omfatte børn og unge med funktionsnedsættelse.

Figur 3.2 FN-del mål, der vedrører uddannelse, og som indirekte omfatter målgruppen

DEL MÅL 4.1. GØR GRUNDSKOLE OG UNGDOMSUDDANNELSE GRATIS FOR ALLE

Inden 2030 skal det sikres, at alle piger og drenge gennemfører gratis, inkluderende grundskoleundervisning og ungdomsuddannelse i høj kvalitet, der fører til relevante og effektive læringsresultater.

FN indikator(er):

4.1.1. Andel af børn og unge: (a) i 2/3 klasse; (b) ved afslutning af 5. klasse og (c) ved afslutning af 9. klasse, hvor der mindst er opnået minimumsfærdigheder i (i) læsning og (ii) regning, opdelt på køn

Kilde: Rapporten 'Gør Verdensmål til vores mål, (2030-Panelet, 2020a).

Selvom der således findes et antal globale delmål formuleret af FN, som vedrører uddannelse og indirekte omfatter målgruppen, er billedet – som fremhævet i afsnit 2.3.2 – at datagrundlaget for nuværende ikke gør det muligt at belyse status og udvikling i disse delmål eksplicit for mennesker, herunder børn og unge, med funktionsnedsættelser.

I forhold til de supplerende danske målepunkter er der, som beskrevet i afsnit 2.3.3, ingen, der direkte og eksplicit angår mennesker, herunder børn og unge, med funktionsnedsættelser og handicap. Ses der omvendt på de danske målepunkter, der på mere indirekte vis omfatter mennesker med funktionsnedsættelse, viser en gennemgang, at 9 ud af de 60 målepunkter i en vis udstrækning belyser forhold i relation til uddannelse. Disse 9 målepunkter fremgår af Boks 3.2.

Boks 3.2 Danske målepunkter, der indirekte omfatter børn og unge med funktionsnedsættelser, og som vedrører uddannelse

- Målepunkt 4.1.i Andel af personer med gennemført henholdsvis grundskole og ungdomsuddannelse
- Målepunkt 4.1.iii Trivsel i folkeskolen
- Målepunkt 4.3.ii Frafald på ungdoms- og videregående uddannelser
- Målepunkt 4.4.i It-kompetencer i grundskolen
- Målepunkt 4.7.i Gennemsnitskarakteren ved den årlige fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi ved afgangsprøven i 9. klasse
- Målepunkt 4.a.i Trivsel blandt studerende på videregående uddannelser
- Målepunkt 4.a.ii Trivsel blandt elever på gymnasiale uddannelser
- Målepunkt 4.a.iii Andel af folkeskoleelever, der oplever mobning
- Målepunkt 4.a.iv Andel af elever, der oplever brug af it i grundskolen

Som beskrevet i afsnit 2.3.4 findes der dog på nuværende tidspunkt ikke data, som gør det muligt at dokumentere udviklingen i disse målepunkter specifikt for mennesker med funktionsnedsættelser, herunder børn og unge.

Samlet viser dette afsnit, at udviklingen i forhold til uddannelse for gruppen af børn og unge med funktionsnedsættelser og handicap ikke på nuværende tidspunkt kan følges inden for rammerne af den formelle monitorering af verdensmålene. Området synes dog at være særdeles relevant at dokumentere, bl.a. med tanke på FN's ambition om, at den bæredygtige udvikling frem mod 2030 skal komme alle – og særligt de svagest stillede – til gavn. Grundet det manglende datagrundlag kan der argumenteres for relevansen af at anvende og kombinere data på nye måder, således at status og udvikling i kontekst af arbejdet med verdensmålene, her Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse', kan følges for børn og unge med funktionsnedsættelser. Med dette afsæt præsenterer vi i det følgende afsnit et eksempel, der viser muligheder for at bidrage til monitoreringen af Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse' for børn og unge med funktionsnedsættelser og handicap.

3.1.2 Uddannelse for børn og unge med funktionsnedsættelser

Det valgte eksempel er en undersøgelse, der illustrerer, hvordan eksisterende data kan kombineres og anvendes i analyser i forhold til Verdensmål 4: 'Kvalitetsuddannelse' specifikt for børn og unge med funktionsnedsættelser. Undersøgelsen har titlen Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser (Mortensen, Andreasen, & Tegtmejer, 2020). Formålet med undersøgelsen har været at udvikle en metode til at afgrænse grupper af børn og unge med funktionsnedsættelser og på den baggrund afdække uddannelsesresultater og -mønstre for de differentierede og identificerede grupper. I de følgende afsnit præsenteres undersøgelsen nærmere, herunder hvordan undersøgelsens forfattere har arbejdet med at differentiere og afgrænse målgruppen af børn og unge med funktionsnedsættelser ud fra forskellige typer af eksisterende data.

3.1.2.1 Undersøgelsens hovedspørgsmål og design

Med formålet om at tilvejebringe et bedre vidensgrundlag om uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser er undersøgelsen gennemført med afsæt i følgende underspørgsmål:

1. Hvordan kan børn og unge med funktionsnedsættelser bedst muligt identificeres og afgrænses via tilgængelige registerbaserede data?
2. Hvordan klarer børn og unge med funktionsnedsættelser sig i uddannelsessystemet i forhold til børn og unge uden funktionsnedsættelser?
3. Hvad karakteriserer det gode undervisnings- og uddannelsesforløb, og hvilke forhold hæmmer og fremmer uddannelsesresultaterne for børn og unge med funktionsnedsættelser?
4. Hvilke muligheder er der for at følge børn og unge med forskellige typer af funktionsnedsættelser med henblik på fremadrettet monitoring?

For at kunne foretage en kortlægning af, hvordan børn og unge med funktionsnedsættelser klarer sig i uddannelsessystemet sammenlignet med børn og unge uden funktionsnedsættelser, undersøges det først og fremmest, hvordan børn og unge med funktionsnedsættelser bedst muligt kan afgrænses via tilgængelige registerbaserede data. Ud over at undersøge muligheder og begrænsninger i forskellige registre inddrager undersøgelsen også kvalitative data, der belyser nogle af de tilgange og organiseringer, som kommuner og skoler anvender i arbejdet med børn og unge med funktionsnedsættelser. De kvalitative data har til formål at bidrage til bedre forståelse og fortolkning af

de sammenhænge, som undersøgelsen finder i analyserne af de kvantitative data.

Undersøgelsens forfattere fremhæver, at den ikke giver det fulde og endelige billede af uddannelsesveje og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Derfor er der brug for at arbejde videre med at finde muligheder for at udnytte eksisterende data til at monitorere uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser.

3.1.2.2 Afgrænsning af målgruppen

Undersøgelsens kapitel 2 giver et overblik over de i alt fire forskellige registre og databaser, som vurderes at kunne anvendes til at konstruere en registerbaseret definition af funktionsnedsættelser hos børn og unge. Disse tæller følgende, som i undersøgelsen præsenteres således:

1. *Landspatientregisteret (LPR)*, der indeholder oplysninger om personer, som har været indlagt på somatiske sygehusafdelinger. Via LPR er det muligt at definere forskellige former for somatiske, kognitive og psykiske funktionsnedsættelser med udgangspunkt i de diagnoser, som børn og unge modtager fra sygehusvæsenet gennem livet.
2. *Danmarks Statistiks register for handicap*, som bygger på indberetninger fra kommunerne om handicapkompenserende ydelser, som borgere ansøger om og modtager. Registeret indeholder en afgrænsning af modtagerne i tre grupper: personer med fysisk funktionsnedsættelse, personer med kognitiv funktionsnedsættelse og personer med sindslidelse.
3. *SPS-registeret*, som indeholder oplysninger om bevillinger til Social Pædagogisk Støtte (SPS) til elever, der er på ungdomsuddannelse. Registeret er opbygget og vedligeholdes af Styrelsen for It og Læring (STIL).
4. *Lægemiddeldatabasen*, som er etableret i 1994 og registrerer forskellige former for receptpligtig medicin. Via registeret er det muligt at undersøge, om elever bruger forskellige former for medicin for specifikke kognitive eller adfærdsmæssige symptomer, fx ADHD-symptomer.

For at afgøre, hvilke(n) datakilde(r) der samlet set er mest anvendelig til at identificere børn og unge med funktionsnedsættelser, foretages der i undersøgelsen ud fra en række kriterier en vurdering af de forskellige registre og databaser. De tre kriterier, som datakilderne er vurderet ud fra, er:

1. Dækningsgrad
2. Datakvalitet
3. Detaljeringsgrad af kategorier for funktionsnedsættelse.

Med afsæt i ovenstående kriterier argumenteres der for, at diagnoser givet i LPR samlet set er den mest hensigtsmæssige måde at lokalisere børn og unge med funktionsnedsættelser. I forhold til vurderingen af LPR ud fra de tre kriterier fremhæver undersøgelsen:

LPR og dækningsgrad: I LPR er det muligt at lokalisere diagnoser hos børn og unge på individniveau over hele landet, og registeret har dermed en høj dækningsgrad.

LPR og datakvalitet: Registreringen af diagnoser i hospitalsvæsenet har en lang tradition og høj prioritet i forhold til administration, og registeret er derfor pålideligt. Desuden vurderer Sundhedsdatastyrelsen, at data fra LPR har en høj kvalitet, fordi data om indlæggelse skal indberettes til LPR, når indlæggelsen afsluttes, hvilket vurderes at ske i tæt på 100 % af tilfældene.

LPR og detaljeringsgrad: LPR giver mulighed for at inddele børn og unge i meget detaljerede funktionsnedsættelseskategorier og har dermed også høj detaljeringsgrad.

Selvom LPR i undersøgelsen vurderes at være den mest hensigtsmæssige og anvendelige datakilde til at afgrænse og identificere børn og unge med funktionsnedsættelser, er der visse udfordringer forbundet med at anvende registeret til undersøgelsen. Disse udfoldes i dette kapitel, hvor det eksempelvis fremhæves, at LPR ikke indeholder de diagnoser, som tildeles uden for sygehusvæsenet (fx diagnoser stillet alene i almen praksis og/eller hos privatpraktiserende psykiatere). Det betyder, at det med LPR-registeret kun er muligt at lokalisere de mest tungtvejende tilfælde, hvor børn og unge kommer i kontakt med sygehusvæsenet og ikke blot almen praksis.

Blandt andet ud fra ovenstående overvejelser kombinerer undersøgelsen data fra LPR med data fra Nota – Nationalbiblioteket for mennesker med læsesvækkigheder. Årsagen hertil er, at afklaring af ordblindhed – der som diagnose vurderes relevant at medtage i den pågældende undersøgelse – oftest sker gennem den nationale ordblindedtest. Af den grund er ordblindhed sjældent en diagnose, der registreres i LPR gennem kontakt med sygehusvæsenet. Da LPR således ikke i tilstrækkelig grad vurderes at kunne anvendes til at indkredse gruppen af børn og unge med ordblindhed, finder forfatterne det relevant at tilføje denne gruppe på anden vis, og her er Nota en mulighed. Nota er det nationale ordblindedbiblioteks brugerregister. Herved tilføres gruppen af børn og

unge med udfordringer relateret til ordblindhed til den samlede definition og afgrænsning af børn og unge med funktionsnedsættelser.

Undersøgelsens afgrænsning af børn og unge med funktionsnedsættelser bygger altså kort sagt på eksisterende data og nedenstående overvejelser:

- Diagnoser i LPR, der vurderes at være den bedste måde at identificere og afgrænse børn og unge med funktionsnedsættelser via tilgængelige kvantitative og registerbaserede data. LPR indeholder oplysninger fra patientjournaler, og herigennem er det muligt at identificere de typer af funktionsnedsættelser hos børn og unge, der enten kræver somatisk eller psykiatrisk behandling på et hospital.
- Data fra LPR suppleres med data fra Nota. Dette gøres for at sikre, at børn og unge med ordblindhed (sjældent en diagnose, der er registreret i LPR) er tilstrækkeligt repræsenteret i data.
- LPR og Nota kan i kombination anvendes til at differentiere og identificere 9 grupper af børn og unge med funktionsnedsættelser, som anvendes i rapportens analyser (se afsnit 3.1.2.3).

3.1.2.3 Resultat I: 9 grupper af børn og unge med funktionsnedsættelser

Ved at kombinere data fra LPR og Nota afgrænser og identificerer undersøgelsen i alt 9 grupper af børn og unge med funktionsnedsættelser. Disse er:

1. Funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet
2. Sensorisk funktionsnedsættelse
3. Adfærdsforstyrrelser
4. Indlærings-, ord-, tal- og talevanskeligheder
5. Udviklingsforstyrrelser
6. Autismespektrumforstyrrelser
7. Psykiske lidelser
8. Multiple funktionsnedsættelser
9. Indberettet med ordblindhed hos Nota.

3.1.2.4 Resultat II: De 9 gruppers uddannelsesresultater og -mønstre

De 9 grupper af børn og unge med funktionsnedsættelser anvendes til at gennemføre differentierede analyser af de unges uddannelsesresultater og -mønstre.

I forhold til prøvefritagelse finder undersøgelsen, at unge med funktionsnedsættelser i højere grad fritages fra folkeskolens afgangseksamen (12 %) set i forhold til unge uden funktionsnedsættelser (1 %). Prøvefritagelse er særligt udbredt blandt unge med udviklingsforstyrrelser (46 %), multiple funktionsnedsættelser (29 %) og autismspektrumforstyrrelser (20 %). De tre grupper aflægger også i lavere grad alle lovbundne prøver til folkeskolens afgangseksamen. De kvalitative data peger på, at de fagprofessionelle i et vist omfang fritager elever fra prøver for at beskytte dem mod potentielle nederlag.

I forhold til karaktergennemsnit finder undersøgelsen, at unge med funktionsnedsættelser opnår et lavere gennemsnit i dansk og matematik ved folkeskolens prøver og ved de nationale test set i forhold til unge uden funktionsnedsættelser.

Undersøgelsen ser også på fravær i grundskolen og finder, at unge med funktionsnedsættelser i gennemsnit har større fravær end unge uden funktionsnedsættelser. Unge med psykiske lidelser har det største fravær, både målt i antal dages fravær i alt hen over 9. klasse (25,9 dage), sygefravær (13,5 dage) og ulovligt fravær (7,8 dage). Til sammenligning har børn og unge uden funktionsnedsættelser i gennemsnit 12 dages totalt fravær, 6 dages sygefravær og 3,2 dages ulovligt fravær.

Undersøgelsen viser desuden, at børn og unge, der er diagnosticeret med multiple funktionsnedsættelser (32 %), adfærdsforstyrrelser (32 %), psykiske lidelser (30 %), udviklingsforstyrrelser (30 %) og autismspektrumforstyrrelser (28 %), i meget højere grad oplever to eller flere skoleskift i løbet af grundskoleperioden (0.-9. klasse) sammenlignet med børn og unge uden funktionsnedsættelser (10 %).

Med afsæt i registerbaserede og kvalitative analyser præsenterer undersøgelsen endvidere resultater i relation til overgange til ungdomsuddannelser for unge med funktionsnedsættelser.

I forhold til typer af ungdomsuddannelser viser undersøgelsen, at unge diagnosticeret med psykisk lidelse (59 %), sensorisk funktionsnedsættelse (57 %) og funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet (54 %) i højere grad har påbegyndt en gymnasial ungdomsuddannelse, mens unge med ordblindhed (88 %), adfærdsforstyrrelse (78 %) eller indlæringsvanskeligheder (75 %) i højere grad har påbegyndt en erhvervsuddannelse. Til sammenligning har 72 % af unge uden funktionsnedsættelse påbegyndt en gymnasial uddannelse, og 52 % har påbegyndt en erhvervsuddannelse. Blandt unge med udviklingsforstyrrelser og multiple funktionsnedsættelser visiteres mange til en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU).

Undersøgelsens analyser viser desuden, at unge med funktionsnedsættelser i gennemsnit er trekvart år ældre, når de påbegynder en ungdomsuddannelse set i forhold til unge uden funktionsnedsættelse. Det er især gruppen af unge med udviklingsforstyrrelser, der påbegynder en uddannelse senere i livet.

3.1.2.5 Overvejelser i relation undersøgelsens metode og resultater

I undersøgelsen knyttes en række bemærkninger til såvel den anvendte metode som til undersøgelsens resultater, herunder til den afgrænsning af børn og unge med funktionsnedsættelser, som foretages.

For det første omtales de fordele og udfordringer, der kan være ved at benytte registerdata. Af fordele fremhæves bl.a.:

- Muligheden for at kunne følge en given målgruppe på populationsniveau ved hjælp af data, som regelmæssigt bliver opdateret
- Der kan skabes viden om målgruppen, uden at borgerne selv skal bidrage, fx gennem besvarelse af spørgeskema
- Anvendelsen af registerdata er en tilgængelig og omkostningseffektiv mulighed for at få viden om centrale udviklingstræk og tendenser for forskellige målgrupper, fx i uddannelsessystemet.

Der omtales også en række udfordringer ved at benytte registerdata. En af de udfordringer, der fremhæves, er, at der er en forsinkelse, før data i registrene er tilgængelige. Resultater af registerundersøgelser kan af den grund ikke overføres direkte til den aktuelle situation for målgrupperne.

Undersøgelsen behandler desuden de udfordringer, der kan være ved at foretage identifikation og afgrænsning af grupper på baggrund af viden om diagnoser. Her nævnes bl.a.:

- Der er givetvis flere børn og unge, der reelt har funktionsnedsættelser end dem, der er inkluderet i afgrænsningen. Det gælder fx børn, som diagnosticeres på et tidspunkt efter skole- og ungdomsuddannelse, nogle, som aldrig udredes, eller nogle, der ikke diagnosticeres gennem kontakt til hospitalsvæsenet, fx hos praktiserende læge eller speciallæge.
- Omvendt kan der være børn og unge med en diagnose, som ikke oplever at have en funktionsnedsættelse i hverdagen. Det vil sige, at der vil være et mindretal af børn og unge i gruppen uden funktionsnedsættelse, som reelt har en funktionsnedsættelse, ligesom der vil være børn og unge i gruppen med funktionsnedsættelser, som ikke i nævneværdig grad er hæmmet af deres diagnose.

3.1.2.6 Videre muligheder for monitorering

Undersøgelsen ser afslutningsvis på mulighederne for yderligere monitorering af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Her fremhæves det, at undersøgelsen fremadrettet kan gentages og udbygges på baggrund af både registerdata og andre typer af data, fx surveys og kvalitative data, hvilket vil kvalificere den differentierede monitorering af forskellige grupper af unges forløb gennem uddannelsessystemet.

I forhold til registerundersøgelser fremhæves det i undersøgelsen, at en registerbaseret tilgang giver mulighed for at følge både gruppen af børn og unge med funktionsnedsættelser og en sammenlignelig målgruppe over tid. En sammenligning mellem udfaldene for forskellige årgange giver mulighed for at vurdere tendenser og se på udviklingen over tid i forhold til, hvordan børn og unge med funktionsnedsættelser klarer sig i uddannelsessystemet på længere sigt. Sammenligningen med andre sammenlignelige målgrupper giver, som det påpeges i undersøgelsen, mulighed for at evaluere eventuelle virkninger af tiltag og indsatser for målgruppen.

I tillæg til ovenstående fremhæves yderligere en række fordele ved den registerbaserede tilgang, herunder at tilgangen giver mulighed for at fokusere på konkrete undergrupper og deres specifikke problemstillinger. Desuden foregår beregninger på populationsdata, hvorfor resultater af registerundersøgelser er dækkende for hele populationen.

Brug registerdata dog også give udfordringer I forhold til det pågældende område og den pågældende målgruppe. I undersøgelsen fremhæves det bl.a., at der kan eksistere tidstrends i tildelingen af diagnoser, hvorved analyser med sammenligning over tid kan resultere i skævvredne resultater.

På baggrund af ovenstående præsenterer rapporten en række oplagte muligheder for videre undersøgelser med afsæt i den registerbaserede tilgang. Som oplagte muligheder nævnes bl.a.:

- De årgange, der er analyseret i denne undersøgelse, kan med fordel følges flere år ud i fremtiden, og med opdatering af data er næste vigtige skæringspunkt en eventuel gennemførelse af ungdomsuddannelser.
- Efter ungdomsuddannelsesårene ligger der interessante perspektiver i at søge at belyse gruppens videre uddannelsesforløb og tilknytning til arbejdsmarkedet.
- Tilgangen kan anvendes på kommuneniveau og fx kombineres med registeroplysninger om kommunernes socioøkonomi og segregere-

ringsgrad. Dermed kunne man kortlægge ligheder, forskelle og resultater af kommunernes forskellige tilgange til at arbejde med skoletilbud til grupper af elever med funktionsnedsættelser.

I forhold til videre monitorering ser forfatterne endvidere perspektiver i at knytte surveys sammen med registre. Med en sådan tilgang vurderes det, at der kan skabes et stærkt fundament for yderligere viden om børn og unge med funktionsnedsættelser.

For at skabe yderligere viden om den kommunale organisering af området og virkningerne af forskellige tilgange og organiseringer af skole og specialtilbud i kommunerne vurderes det, at et landsdækkende survey til kommuner ville kunne bidrage med værdifuld viden. Med et sådant survey kunne kommunernes organiseringstype og andre relevante informationer om kommunernes indsatser knyttes sammen med de individkarakteristika, der allerede er tilgængelige i registrene. Herved kan der, ifølge undersøgelsen, skabes et stærkere grundlag for analyser, der søger at forbinde kommunal organisering som indsats med uddannelsesmæssige udfald for børn og unge.

I tillæg til ovenstående peger undersøgelsen på, at surveys til børn og unge ville kunne bruges som grundlag for mere fintmaskede udfaldsmål end de uddannelsesmæssige niveauer og påbegyndelse/gennemførelse af uddannelser. Ifølge rapportens forfattere kunne det fx være gennem en panelundersøgelse eller et tværsnitsstudie. I den forbindelse vil der kunne anvendes validerede spørgeskemabatterier til at vurdere den unges situation, og ved at kombinere det med viden om indsatser og uddannelsesforløb vil man, ifølge undersøgelsen, kunne forsøge at indkredse virkningerne af indsatserne med flere udfald end de rent uddannelsesmæssige.

3.2 Eksempel 2: Handicapbarometeret om rettigheder og levevilkår

I dette afsnit præsenterer vi Handicapbarometeret, der er Institut for Menneskerettigheders løbende monitorering af FN's Handicapkonvention, som Danmark ratificerede i 2009 (FN, 2021). Handicapbarometeret er en form for monitorering af Handicapkonventionen, som har målområder og målgrupper til fælles med monitoreringen af verdensmålene. De to monitoreringer benytter data på forskellige måder, og vi finder det derfor relevant at inddrage Handicapbarometeret i dette kapitel, hvor vi søger efter relevante muligheder for at anvende eksisterende data til at følge udviklingen i arbejdet med verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Handicapbarometeret bidrager til monitorering af status og udvikling i rettigheder og levevilkår for mennesker med handicap, der kun i få tilfælde kan følges direkte og eksplicit inden for rammerne af den formelle monitorering af henholdsvis FN's indikatorer og de danske målepunkter (jf. kapitel 2).

Der er stort overlap mellem Handicapbarometerets fokuspunkter (se afsnit 3.2.1) og verdensmålene.

Selvom Handicapbarometeret ikke direkte har forbindelse til verdensmålene, kan Handicapbarometeret og de områder, som barometeret følger, altså betragtes som et særdeles relevant supplement til verdensmålene for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Institut for Menneskerettigheder arbejder også med at synliggøre relationer og mulige synergieffekter i arbejdet med henholdsvis Handicapkonventionen og verdensmålene. Det arbejde er bl.a. blevet udmøntet i form af hjemmesiden 'SDG – Human Rights Data Explorer' (The Danish Institute for Human Rights, 2022), der gør det muligt at søge viden om sammenhænge mellem Handicapkonventionen og verdensmålene.

I de følgende afsnit præsenteres Handicapbarometeret nærmere, herunder hvad de udvalgte temaområder vedrører, samt hvad barometerets datagrundlag består af.

3.2.1 Handicapbarometerets 10 temaområder

Institut for Menneskerettigheder er udpeget af Folketinget til at fremme og overvåge gennemførelsen af FN's Handicapkonvention i Danmark. Som led i denne overvågning er der udvalgt 10 temaer, der gør det muligt at følge status og udvikling i rettigheder og levevilkår for mennesker med handicap på de vigtigste samfundsområder. De 10 temaområder kan ses af Institut for Menneskerettigheders Handicapbarometer på hjemmesiden Handicapbarometer.dk (Institut for Menneskerettigheder, 2021).

Som et forberedende arbejde op til lanceringen af hjemmesiden Handicapbarometer.dk (Institut for Menneskerettigheder, 2021) udviklede Institut for Menneskerettigheder de indikatorer, som skulle danne grundlag for monitoreringen. Disse indikatorer fik arbejdstitlen Guldindikatorerne og indgår i dag i Handicapbarometerets opdeling (se Boks 3.3).

Udvælgelsen af de 10 temaområder er sket med inddragelse af interessenter fra ministerier, styrelser, handicaporganisationer og forskere. Den første fase af processen havde fokus på udvælgelsen af de mest relevante temaområder, og anden fase havde fokus på udvælgelse af konkrete indikatorer under hvert af de udvalgte temaområder. Til hvert temaområde er der desuden formuleret

2-3 underindikatorer. Formålet med underindikatorerne er at sætte fokus på de særlige problemstillinger, der måtte være for bestemte grupper eller områder i forhold til de enkelte temaområder. I tillæg har Institut for Menneskerettigheder besluttet, at det for hvert temaområde skal være muligt at lave en opgørelse på køn og etnicitet, idet disse to parametre betragtes som de to stærkest diskriminationsgrunde (Larsen, 2015).

Handicapbarometrets 10 temaområder fremgår af Boks 3.3.

Boks 3.3 Handicapbarometeret – De 10 temaområder

1. Lighed og ikke-diskrimination: Andel af personer med og uden handicap, som har oplevet at blive udsat for diskrimination på grund af alder, køn, etnicitet, handicap, religion, seksuel orientering, udseende eller samlevers, børns eller forældres handicap.
2. Vold: Andel af personer med og uden handicap, som inden for det seneste år har været udsat for vold (grov fysisk vold, fysisk vold, psykisk vold, økonomisk vold og/eller seksuel vold).
3. Tilgængelighed og mobilitet: Andel af personer med og uden handicap, som uden besvær kan tage bus og tog, også når der er mange passagerer med.
4. Frihed og personlig integritet: Antal personer berørt af én eller flere tvangsforanstaltninger (bælte, remme, beroligende medicin, fastholden, personlig skærmning, medicinering, tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse).
5. Selvstændigt liv og samfundsinklusjon: Andel af personer med og uden handicap, der angiver i "høj grad" at have indflydelse på eget liv.
6. Uddannelse: Andel af personer med og uden handicap i alderen 30-40 år, der har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse (erhvervsuddannelser og korte, mellemlange eller lange videregående uddannelser).
7. Sundhed: Effekten af psykisk sygdom på den forventede gennemsnitlige levealder i Danmark.
8. Beskæftigelse: Andel af personer med og uden handicap, der er i beskæftigelse.
9. Social tryghed: Andel af personer med og uden handicap, som har svaret "ja" til, at de, inden for de seneste 3 år, har haft perioder, hvor de af økonomiske grunde har været forhindret i at leve et almindeligt liv.
10. Politisk deltagelse: Andel af stemmeberettigede personer med og uden handicap, der stemte ved seneste folketingsvalg.

Kilde: Institut for Menneskerettigheders Handicapbarometer (Institut for Menneskerettigheder, 2021).

De 10 udvalgte temaområder, der baserer sig på de oprindelige 10 Guldindikatorer (se Boks 3.3), har ifølge Institut for Menneskerettigheder samlet set til formål at give et bredt overblik over en række af de rettigheder i Handicapkonventionen, der bedst kan sige noget om udviklingen og implementeringen af konventionen i Danmark. Det har desuden været en central interesse at sikre, at både sociale, økonomiske, politiske og kulturelle områder er dækket (Larsen, 2015).

3.2.2 Handicapbarometeret – Datagrundlag

På den hjemmeside, hvor Handicapbarometeret findes (Institut for Menneskerettigheder, 2021), står det beskrevet, at barometerets datagrundlag hovedsagelig er baseret på VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærds levevilkårsundersøgelse blandt mennesker med handicap i Danmark, også kaldet *SHILD – Survey on Health Impairment and Living conditions in Denmark* (Amilon, 2021). Desuden kan det læses, at VIVE har overleveret data til Institut for Menneskerettigheder, som herefter har kombineret besvarelser i levevilkårsundersøgelsen (SHILD) med registerdata fra Danmarks Statistik, der omhandler køn, alder, etnicitet, højest fuldførte uddannelse og beskæftigelse.

For nogle af Handicapbarometerets indikatorer inddrages andre datakilder. For indikator 10 omhandlende politisk deltagelse (se Boks 3.3) benyttes eksempelvis en undersøgelse af valgdeltagelse for mennesker med handicap (Steffensen, 2021), mens der for Indikator 4 om frihed og personlig integritet (se Boks 3.3) bruges en undersøgelse om tvang i psykiatrien gennemført af Sundhedsstyrelsen (Sundhedsstyrelsen, 2021).

3.2.3 Handicapbarometeret – Resultater

Handicapbarometeret præsenterer data fra henholdsvis 2012, 2016 og 2020. Dermed kan udviklingen i indikatorerne følges over tid, ligesom formuleringen af indikatorerne gør det muligt at sammenholde status i indikatorerne for mennesker med handicap med status for mennesker uden handicap. Som beskrevet i afsnit 3.2.1 gør en række underindikatorer det desuden muligt at belyse særlige problemstillinger for bestemte grupper eller områder i forhold til de enkelte indikatorer. Endelig findes der for de valgte indikatorer opgørelser differentieret i forhold til køn og etnicitet, ligesom alder også indgår i de tilfælde, hvor dette er fundet relevant at inddrage (Institut for Menneskerettigheder, 2021; Larsen, 2015).

Handicapbarometeret viser, at personer med handicap på alle 10 temaområder (se Boks 3.3) har ringere levevilkår end den øvrige befolkning. Det er billedet fra opgørelser i både 2012, 2016 og 2020. Institut for Menneskerettigheder

finder desuden, at den overordnede udvikling i perioden er stilstand eller tilbagegang i levevilkår for mennesker med handicap, når de vurderes ud fra Handicapbarometeret.

I de følgende afsnit præsenteres status og udvikling for en række af Handicapbarometerets temaområder, nemlig uddannelse, sundhed og beskæftigelse, som er målområder, der også indgår i verdensmålene.

3.2.3.1 Temaområde 6: Uddannelse

Temaområde 6 'Uddannelse' viser bl.a. udviklingen i andelen af mennesker med handicap i alderen 30-40 år, som har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse. I 2020 var denne andel 70 %, mens den tilsvarende andel for den øvrige befolkning var 88 %. I 2012 var tallene henholdsvis 72 % og 82 %.

Handicapbarometerets monitorering af udviklingen i relation til uddannelse viser, at en lidt lavere andel af personer med handicap havde en erhvervskompetencegivende uddannelse i 2020 sammenlignet med 2012. Skellet mellem personer med og uden handicap, der har en erhvervskompetencegivende uddannelse, er blevet større i denne periode, idet forskellen er steget fra 10 procentpoint i 2012 til 18 procentpoint i 2020.

Indtrykket fra tallene, der er opgjort under temaområde 6 'Uddannelse', er således, at der på dette område ses en relativt negativ udvikling for mennesker med handicap.

3.2.3.2 Temaområde 7: Sundhed

Handicapbarometerets temaområde 7 'Uddannelse' viser, at andelen af personer, der angiver at have et godt eller meget godt helbred, er betydeligt lavere blandt mennesker med handicap end personer uden handicap. I 2020 angav 83 % af personer uden et handicap at have et godt eller meget godt helbred, mens andelen for personer med et mindre psykisk handicap var 41 %, og andelen for personer med et mindre fysisk handicap var 45 %. Den tilsvarende andel for personer med et større psykisk handicap var 21 % i 2020, mens kun 15 % af personer med et større fysisk handicap angav at have et godt eller meget godt helbred.

De respektive andele opgjort i henholdsvis 2012 og 2016 varierer en smule, men overordnet set er billedet det samme i opgørelsesårene 2012, 2016 og 2020, altså at andelen af personer, der angiver at have et godt eller meget

godt helbred, er betydeligt lavere blandt mennesker med handicap end mennesker uden handicap.

3.2.3.3 Temaområde 8: Beskæftigelse

Beskæftigelse er det eneste af de områder, som Handicapbarometeret belyser, hvor der ses en positiv udvikling for mennesker med handicap (Institut for Menneskerettigheder, 2021). Handicapbarometeret viser, at personer med handicap, ligesom den øvrige del af befolkningen, har oplevet en stigning i beskæftigelse henover opgørelsesårene 2012, 2016 og 2020. For personer med handicap er der således sket en stigning i andelen, der er i beskæftigelse, fra 54 % i 2012 til 56 % i 2016 og endelig til 60 % i 2020. For den øvrige del af befolkningen er de tilsvarende andele opgjort til henholdsvis 76 % i 2012 til 77 % i 2016 og 80 % i 2020.

3.3 Anvendelsen af eksisterende data – Opmærksomhedspunkter

Når eksisterende data anvendes i monitoreringsøjemed, er der en række forhold, det er relevant at være opmærksom på. Det gælder både, når analyser og målinger baserer sig på en enkelt datakilde, og når flere datakilder kombineres.

Indledningsvist er det væsentligt at søge kendskab til de(n) datakilde(r), der tænkes anvendt. Som gældende for casen præsenteret i afsnit 3.1 kan der eksempelvis søges viden om datakildens dækningsgrad, datakvalitet og detaljeringsgrad i forhold til mulighed for eventuel målgruppedifferentiering. Mere konkret kan eksempler på væsentlige spørgsmål til eksisterende datakilder være:

- Hvordan, af hvem og hvornår er data indsamlet?
- Hvilken type data er der tale om?
- Hvordan og med hvilken systematik er data indberettet?
- Hvem vedrører data? Med andre ord, hvilke forhold eller borgere, herunder delpopulationer, kan data sige noget om?
- Hvad er datakildens begrænsning, fx i forhold til målgruppe? Med andre ord, hvem eller hvilke grupper kan data *ikke* sige noget om?

Opmærksomhed på spørgsmål som præsenteret ovenfor vil ikke blot bidrage til klarhed og systematik i analyseprocessen, men også til gennemsigtighed,

når det kommer til formidling af de gennemførte analyser eller målinger. Afgørende er det eksempelvis, at der sikres tydelighed om definitionsspørgsmålet omkring målgruppeafgrænsning, som vil være bestemt af den eller de eksisterende datakilder, der anvendes. Med andre ord en tydeliggørelse af, hvilken (del)population den eller de anvendte datakilder tillader at kunne sige noget om.

3.4 Opsamling

Grundet manglen på data, der på nuværende tidspunkt kvalificerer sig til at indgå i den formelle monitorering, har vi i dette kapitel skitseret muligheder for at anvende andre typer af data til at følge udviklingen i kontekst af verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Selvom de præsenterede eksempler på data ikke lever op til de krav, principper og hensyn, som er formuleret inden for rammerne af den formelle monitorering, må sådanne eksempler på data – set i lyset af det overvejende datafravær på området – betragtes som gode og særdeles relevante alternativer, der gør det muligt at kunne følge udviklingen i verdensmålenes fokusområder specifikt for mennesker med funktionsnedsættelser. En udvikling, der ellers stort set ikke kan monitoreres grundet et svagt datagrundlag.

Det første eksempel, der præsenteres, er en undersøgelse af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. Eksemplet har til formål at vise, hvordan forskere og analytikere kan anvende og kombinere data på nye måder i undersøgelser af udvikling i forhold til uddannelse – ét af verdensmålenes fokusområder – for specifikke grupper af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. Undersøgelsen gør brug af registerdata fra: 1) LPR, 2) Danmarks Statistiks register for handicap, 3) SPS-registret, som indeholder oplysninger om bevillinger til Social Pædagogisk Støtte og 4) Lægemedeldatabasen.

Det andet eksempel, vi præsenterer, er Handicapbarometeret, der er Institut for Menneskerettigheders løbende monitorering af FN's Handicapkonvention, som Danmark ratificerede i 2009 (FN, 2021). Handicapbarometeret er en form for monitorering af Handicapkonventionen, der har væsentlige overlap med FN's 17 verdensmål i forhold til målområder og målgrupper. Handicapbarometerets datagrundlag består af survey-data, hovedsageligt fra VIVEs levevilkårsundersøgelse blandt mennesker med handicap i Danmark, også kaldet *SHILD* (Amilon, 2021). En væsentlig forskel på Handicapbarometeret og den formelle monitorering af FN's verdensmål vedrører altså datagrundlaget. Mens Handicapbarometeret er baseret på survey-data, er der krav om, at monitoreringen af verdensmålene i en dansk kontekst skal bygge på registerdata. Her

finder vi det dog relevant at påpege, at vi i gennemgangen af den formelle monitorering af verdensmålene har fundet et enkelt tilfælde, hvor survey-data indgår og der altså afviges fra kravet om, at monitoreringen skal bygge på registerdata (se afsnit 2.3.4). Selvom der er tale om en enkelt afvigelse fra krav til data inden for rammerne af den formelle monitorering, viser dette tilfælde, at der kan være potentiale i at inddrage flere typer af data, herunder survey-data, i monitoreringen af udviklingen i kontekst af verdensmålene, herunder for gruppen af mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

4 Udviklingsmuligheder

Gennemgangen af den nuværende monitorering af FN's verdensmål i Danmark i kapitel 2 viser, at det kun med få undtagelser ikke er muligt at følge udviklingen i verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelse og handicap. Monitoreringen lever således ikke op til intentionen om, at det skal være muligt at følge verdensmålenes status og udvikling for mennesker med handicap. Hvis monitoreringen skal leve op til intentionen, så er der brug for at udvikle monitoreringen. Derfor vil vi i dette kapitel se på, hvilke muligheder der er for at udvikle monitoreringen af verdensmålene, så den bidrager med viden om status og udvikling i verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Boks 4.1 Kapitlets centrale perspektiver

- Undersøgelsen giver grundlag for at pege på udviklingsmuligheder inden for to forskellige spor, der kan supplere hinanden, hvis de anerkendes ud fra deres forskellige karakteristika og bidrag til monitoreringen:

Spor I)

Udbygning af datagrundlaget for den nationale monitorering, som Danmarks Statistik står for, så det bliver muligt at gennemføre differentierede analyser af udviklingen i verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Spor II)

Anvendelse af flere typer af tilgængelige data og analyser, der bidrager med viden om status og udvikling for mennesker med funktionsnedsættelser, men ikke lever op til de samme krav til data, som stilles i den nuværende nationale monitorering.

4.1 Spor I: Udbygning af datagrundlaget for den nationale monitorering

Den danske monitorering af verdensmålene bygger på de kvantitative data, som er tilgængelige, og som desuden lever op til de krav, principper og hensyn, der er stillet til data, som skal indgå i den formelle monitorering (se afsnit 2.2.3).

Når det ikke er muligt at differentiere monitoreringen på tværs af eksempelvis funktionsnedsættelse og handicap, så er det, fordi der mangler data. Der er således behov for en udbygning af datagrundlaget, så det bliver muligt at monitorere udviklingen for mennesker med funktionsnedsættelse og handicap.

Det kan lyde enkelt at udvide datagrundlaget for monitoreringen, men det er forbundet med store udfordringer at foretage en sådan udbygning. At det forholder sig sådan, er der særligt to årsager til.

For det første er det en ressourcekrævende opgave at udvide indberetningen af de ønskede data til Danmarks Statistik. For det andet er det en udfordring at finde frem til, hvilke data der er brug for i forhold til de mange forskellige måder, man kan definere funktionsnedsættelser og handicap på.

For at kunne udbygge datagrundlaget er der således behov for at håndtere udfordringer knyttet til 1) spørgsmålet om ressourcer til udvidet indberetning af data til Danmarks Statistik og 2) definitionen af de ønskede og prioriterede data.

De skitserede udfordringer er kendte, og der arbejdes på at imødekomme dem på både et nationalt, et nordisk og et internationalt niveau. I national sammenhæng er der etableret et Partnerskab for verdensmålsdata, der har til *”formål at sikre bedst mulig statistisk belysning af den danske implementering af verdensmålene for Bæredygtig Udvikling. Derudover er formålet at danne en platform for meningsudveksling af bedste praksis mellem brugere og producenter af statistik om vejen frem til at sikre pålidelig og relevant statistisk opfølgning”* (Danmarks Statistik, 2022b).

I lyset af ovenstående formålsbeskrivelse forekommer det som en oplagt mulighed at bede partnerskabet finde svar på, hvordan datagrundlaget for monitoreringen af verdensmålene kan udvikles, så mennesker med funktionsnedsættelser og handicap bliver synlige heri.

Selvom det ikke er direkte forbundet til udviklingen af det danske datagrundlag for monitoreringen af verdensmålene, er det relevant at være opmærksom

på muligheder, der kan knytte sig til det tværnationale arbejde med udvikling af data. Dette arbejde finder sted på mange niveauer, fx FN, EU og under Nordisk Råd, der bl.a. har arbejdet med at kortlægge viden og sætte fokus på *Nordic indicators for cooperation on disability Monitoring the implementation of UNCRPD and Agenda 2030* (Jokinen et al., 2021).

I forhold til en udvidelse af datagrundlaget for monitorering af verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap forekommer det som en oplagt mulighed, at det danske arbejde hermed bliver koordineret og inspireret gennem relevante nordiske og internationale samarbejdsrelationer og aktiviteter på dette område.

I sammenhæng med de omtalte udfordringer, som er forbundet med udvidelsen af datagrundlaget, betyder det forhold, at der bliver arbejdet med opgaven på mange niveauer og med involvering af mange aktører, at der er mulighed for udvikling. Der er dog også tale om et område med en høj grad af kompleksitet. Derfor forekommer det nødvendigt, at arbejdet med dataudvikling bliver understøttet af en strategi og en plan, der kan sikre sammenhæng og fremdrift i udviklingen af datagrundlaget, så mennesker med funktionsnedsættelser og handicap bliver synlige i monitoreringen af FN's verdensmål.

4.2 Spor II: Anvendelse af flere typer af tilgængelige data

Udviklingsperspektivet, som præsenteres i dette afsnit under Spor II, bygger på en vurdering af, hvad der er af muligheder for at supplere initiativer i Spor I med initiativer, der kan gennemføres og bidrage til følge udviklingen inden for en kortere tidshorisont.

Når Spor II beskrives som et supplement, er det, fordi de typer af tilgængelige data, der foreslås inddraget, ikke aktuelt lever op til kriterierne for data i Spor I – altså data, som kvalificerer sig til at indgå i den formelle monitorering af udviklingen i verdensmålene (se afsnit 2.2.2). Da en udbygning af datagrundlaget er kompleks og tidskrævende i Spor I, så er det relevant at se på mulighederne for at anvende andre typer af eksisterende data i Spor II. Disse data er tilgængelige og relevante, fordi de kan bruges til at synliggøre udviklingen for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap i forhold til verdensmålene inden for en kortere tidshorisont.

Kapitel 3 fremlægger to eksempler, der indplacerer sig i Spor II, og som viser, hvordan forskellige typer af kvantitative data fra henholdsvis repræsentative

surveys samt faglige og administrative registre kan anvendes. Som vist i gennemgangen af eksemplerne anvendes disse data til at belyse status og udvikling for forskellige grupper af børn, unge og voksne med funktionsnedsættelser og handicap på områder, der også angår verdensmålene.

Eksemplerne viser således, at der allerede anvendes andre typer af data, herunder kombinationer af kvantitative og i nogle tilfælde også kvalitative data, i undersøgelser af status og udvikling for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap. I forhold til verdensmålsdagsordenen knytter udviklingsperspektivet til data, der indplacerer sig i Spor II, sig således til spørgsmål om, hvorvidt disse typer af analyser kan understøttes i større omfang, herunder om de kan knyttes sammen med Spor I og dermed gøre mennesker med funktionsnedsættelser og handicap mere synlige i forhold til verdensmålene.

På baggrund af denne undersøgelse finder vi grundlag for at svare ja til ovenstående spørgsmål. Alt efter om analyserne bygger på data i Spor I eller Spor II, vil der dog være behov for at tydeliggøre, at datagrundlaget er forskelligt og indeholder forskellige muligheder og begrænsninger.

I forhold til udviklingsperspektivet i Spor II kan det desuden fremhæves, at vi finder god sammenhæng med FN's anbefalinger om at kombinere anvendelsen af forskellige typer af data til at følge udviklingen i verdensmålene:

The commitment to leave no one behind calls for greater granularity of data, quantitative and qualitative analysis, to design evidence-based interventions that identify, empower and support the most vulnerable and address root causes. (UN, 2019).

5 Perspektivering

I dette afsluttende kapitel vil vi pege på potentialer i at etablere en form for udviklingsorienteret evaluering, som en supplerende aktivitet eller et muligt Spor III i monitoreringen af FN's verdensmål. Spor III kan omfatte alle mål og målgrupper og herunder differentierede evalueringer af status og udvikling, fx for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Evaluering omhandler fortolkning og vurderinger, mens monitorering omhandler datagrundlag for indikatorer for udvikling. Der kan umiddelbart være et overlap, idet en forandring i en indikator, fx beskæftigelsesgraden for mennesker med funktionsnedsættelse, umiddelbart kan læses som positiv eller negativ eller status quo. Men her vil en evaluering også skulle forholde sig til, hvordan indikatoren kan fortolkes og vurderes i den sammenhæng, forandringen indgår i. Er der fx højkonjunktur eller lavkonjunktur, eller er der foretaget særlige indsats for at få flere mennesker med handicap i beskæftigelse? Svaret på disse spørgsmål kan være helt afgørende for, om udslaget på indikatoren – i dette tilfælde beskæftigelsesgraden – kan fortolkes positivt eller negativt.

Potentialet i at etablere en udviklingsorienteret evaluering som Spor III er, at monitoreringen herigennem kan få en mere dynamisk karakter og kvalificere dialoger og udviklingen af indsats, der fx kan rette sig mod at understøtte udviklingen i verdensmålene for mennesker med funktionsnedsættelser og handicap.

Et sådant Spor III vil også have potentiale i forhold til at forbinde monitoreringen med regeringens løbende arbejde med handlingsplanen for FN's verdensmål. 'Handlingsplan for FN's Verdensmål' er regeringens status på realiseringen af verdensmålene i dansk kontekst (Finansministeriet, 2021). Som led i denne status identificeres de områder, hvor der – ifølge regeringen – i særlig grad er behov for handling i arbejdet med at realisere FN's verdensmål. Vi finder dog ikke en klar og stærk sammenhæng mellem handlingsplanen og den nationale monitorering. Det er en sådan mere klar og stærkere sammenhæng mellem monitorering, dialog og beslutninger om indsats i forhold til udviklingen af verdensmålene, som Spor III kunne bidrage til at etablere.

Litteratur

- 2030-Panelet. (2020a). *Gør verdensmål til vores mål: 197 danske målepunkter for en mere bæredygtig verden*. København: Danmarks Statistik & 2030-Panelet.
- 2030-Panelet. (2020b). *Vores mål: Teknisk rapport*. København: 2030-Panelet.
- 2030-Panelet. (2021). Om panelet. Retrieved November 11, 2021, from <https://www.2030-panelet.dk/om>
- Amilon, A. (2021). SHILD (Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark). Retrieved September 1, 2021, from <https://www.vive.dk/da/temaer/forloebundersoegelser/shild-survey-of-health-impairment-and-living-conditions-in-denmark/>
- Bevica Fonden. (2021). UniversalDesignHub. Retrieved September 3, 2021, from Leave No One Behind i Danmark website: <https://universaldesignhub.dk/baseline/>
- Bonfils, I. S., Olsen, L., Kirkebæk, B., & Tetler, S. (2014). *Handicapforståelser: Mellem teori, erfaring og virkelighed*. København: Akademisk Forlag.
- Danmarks Statistik. (2021a). De danske målepunkter. Retrieved November 26, 2021, from <https://www.dst.dk/da/Statistik/temaer/SDG/danske-maalepunkter>
- Danmarks Statistik. (2021b). Indikator - 1.3: Indfør sociale sikkerhedsnet. Retrieved November 19, 2021, from <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/01-afskaf-fattigdom/delmaal-03/indikator-1>
- Danmarks Statistik. (2021c). Verdensmål for bæredygtig udvikling. Retrieved May 11, 2021, from <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg>
- Danmarks Statistik. (2022a). Kvalitetspolitik. Retrieved November 18, 2021, from <https://www.dst.dk/da/OmDS/strategi-og-kvalitet/kvalitetspolitik>
- Danmarks Statistik. (2022b). Møde i Partnerskab for Verdensmålsdata. Retrieved April 20, 2022, from <https://www.dst.dk/da/Statistik/temaer/sdg/partnerskab-for-verdensmaalsdata>
- Danmarks Statistik. (2022c). Vores Mål miniversioner. Retrieved April 16, 2022, from <https://www.dst.dk/da/Statistik/temaer/SDG/danske-maalepunkter/mini>
- Finansministeriet. (2021). *Handlingsplan for FN's Verdensmål*. København: Finansministeriet.

- FN. (2021). Handicapkonventionen: FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap. Retrieved September 2, 2021, from <https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen>
- Institut for Menneskerettigheder. (2021). Handicapbarometer. Retrieved December 7, 2021, from <https://handicapbarometer.dk/>
- Jokinen, J., Montefusco, M., & Koivumäki, K. (2021). *Nordic indicators for cooperation on disability: Monitoring the implementation of UNCRPD and Agenda 2030*. Stockholm: Nordic Welfare Centre.
- KL. (2020). *Undersøgelse om FN's Verdensmål i kommunerne*. København: KL.
- Larsen, F. M. G. (2015). *Guld-indikatorerne: Måling af udviklingen for implementeringen af handicapkonventionen i Danmark*. København: Institut for Menneskerettigheder.
- Mortensen, N. P., Andreasen, A. G., & Tegtmejer, T. (2020). *Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Realdania. (2021). Vores Mål - en dansk baseline for FNs verdensmål. Retrieved May 11, 2021, from <https://realdania.dk/projekter/voresmaal>
- Steffensen, T. (2021). *Mennesker med handicap og valgdeltagelse: Gør demokratiet tilgængeligt*. København: Institut for Menneskerettigheder.
- Sundhedsstyrelsen. (2021). *Monitorering af tvang i psykiatrien: Opgørelse for perioden 1. januar-31. december 2020*. København: Sundhedsstyrelsen.
- The Danish Institute for Human Rights. (2022). SDG - Human Rights Data Explorer. Retrieved April 17, 2022, from <https://sdgdata.humanrights.dk/en>
- UN. (2019). *United Nations Sustainable Development Cooperation Framework: Internal Guidance*. New York, NY: Sustainable Development Group, United Nations.
- UN City Copenhagen. (2021). 2015-målene. Retrieved November 11, 2021, from <https://un.dk/da/2015-maalene/>
- UNDP Danmark. (2021). Delmål og indikatorer for hvert verdensmål. Retrieved May 11, 2021, from <https://www.verdensmaalene.dk/delmål-og-indikatorer>
- Verdens Bedste Nyheder. (2021). De 17 verdensmål for bæredygtig udvikling. Retrieved November 26, 2021, from <https://verdensbedstenyheder.dk/verdensmaal/>

Bilag 1 Beskrivelse af mål og indikatorer

Oversigt og beskrivelse af faner i Excel-arket i Bilag 2

Fanen 'FN – Eksplicit'

Liste over de globale FN-verdensmål, hvor der i formuleringen af indikatoren og/eller i formuleringen af målets 'handling' eksplicit refereres til gruppen af mennesker med et handicap.

Fanen 'FN – Implicit'

Liste over de (sociale) FN-verdensmål, der implicit kan siges at omfatte gruppen af mennesker med handicap.

Fanen 'VM – Eksplicit, supplerende mål'

Listen tager udgangspunkt i rapporten Vores Mål og formuleringen af de danske, supplerende mål. Fanen viser en oversigt over de danske mål/indikatorer, hvor der i formuleringen af selve målepunktet/indikatoren refereres eksplicit til gruppen af mennesker med handicap/funktionsnedsættelse.

Fanen 'VM – Eksplicit, øvrige forslag'

Denne fane tager udgangspunkt i Vores Mål-rapporten og rummer en oversigt over forslag til øvrige, danske målepunkter, hvor der eksplicit, altså i formuleringen af selve indikatoren, refereres til gruppen af mennesker med handicap/funktionsnedsættelse.

Fanen 'Handicap eksplicit, udd. tekst'

Denne fane tager udgangspunkt i Vores Mål-rapporten. Fanen rummer en oversigt over delmål, hvor gruppen af mennesker med funktionsnedsættelse/handicap **ikke** nævnes i formuleringen af selve målepunktet (supplerende dansk målepunkt eller øvrige danske forslag), men hvor gruppen af mennesker med handicap/funktionsnedsættelse omtales i den uddybende tekst om begrundelse for valg af dansk målepunkt/i præsentation af tilgængeligt data (Vores Mål-rapporten).

Fanen 'VM – Implicit, supplerende'

Fanen tager udgangspunkt i Vores Mål-rapporten og rummer en oversigt over de danske, supplerende målepunkter, der implicit kan siges at omfatte gruppen af mennesker med handicap/funktionsnedsættelse.

Bilag 2 Oversigt over mål og indikatorer

Tilgængeligt som selvstændig Excel-fil på VIVEs hjemmeside under navnet: "Bilag 2 Oversigt_mål og indikatorer_rapport".

VIVÉ